

AUTOREFERAT
Opis dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej

dr Aleksandra Łakomiak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów
Katedra Rachunkowości Finansowej i Kontroli

Wrocław, 23 kwietnia 2019 r.

Spis treści

1. Imię i nazwisko.....	3
2. Informacja o posiadanym wykształceniu.....	3
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.....	4
4. Wskazanie i omówienie osiągnięcia naukowego (art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz. U. 2016 r. poz. 882 z późn. zm.)	
a) tytuł osiągnięcia naukowego.....	4
b) autor, tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa.....	5
c) cel naukowy badań, wyniki wraz z ich wykorzystaniem oraz wnioski	7
d) wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse.....	35
5. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze.....	38
a) rachunek kosztów, w tym produkcji sprzężonej oraz na potrzeby cenotwórstwa.....	38
b) wycena w rachunkowości finansowej.....	42
c) metodologia rachunkowości.....	46
d) pozostałe zagadnienia.....	47
6. Podsumowanie osiągnięć i dorobku.....	49
6.1. Dorobek naukowy.....	49
6.2. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska wiedzy.....	53

1. Imię i nazwisko

Aleksandra Łakomiak

2. Informacja o posiadanym wykształceniu

Rok	Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej
2007	Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, • tytuł pracy: <i>Determinanty kształtowania kosztów uzasadnionych u producenta ciepła</i> • promotor: dr hab. Andrzej Kardasz, prof. AE • recenzent: prof. dr hab. inż. Zbigniew Luty, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu • recenzent: prof. dr hab. Waldemar Kamrat, Politechnika Gdańska
1998	Tytuł magistra, Wydział Zarządzania i Informatyki, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu im. Oskara Langego we Wrocławiu, Kierunek : Finanse i Bankowość, Specjalizacja : Zarządzanie Finansami • tytuł pracy magisterskiej: <i>Efektywność przekształceń własnościowych na przykładzie Zakładu Elektrociepłowni Wrocław S.A.</i> • promotor pracy: prof. dr hab. inż. Zbigniew Luty • recenzent: dr hab. Mirosława Kwiecień, prof. AE
Odbyte kursy i szkolenia	
2017	1. Zaświadczenie o ukończeniu kursu: Język angielski w księgowości i finansach, SKwP, Placówka Kształcenia Ustawicznego Oddziału Dolnośląskiego we Wrocławiu, nr 27/U/2017/1249.
2014	2. Szkolenie pt.: „Ochrona patentowa oraz komercjalizacja wynalazków”, Wrocław, 30-31.05.2014 r. oraz 14.06.2014 r., Centrum Doskonałości dla równoważonego Rozwoju przy Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Projekt realizowany w ramach Programu NCBiR, pt.: Kreator innowacyjności – wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej, nr umowy: 29/PMKI/W/09-11.11/2012. Wykonawca Europoint Group.
2013	3. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej – poziom zaawansowany, BPP Professional Education, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy Financial Reporting Technical Assistance Project, Wrocław.
2012	4. Certyfikat ukończenia szkolenia, pt.: „Ochrona własności intelektualnych”, 03-05.10.2012 r., organizator: C.L. Consulting i Logistyka sp. z o.o., nr

-
- ewidencyjny 2.02/00031/2004, nr certyfikatu CL Consulting i Logistyka 2578.
5. Certyfikat ukończenia szkolenia, pt.: „Skuteczne zarządzanie i rozliczanie projektów badawczych, 03-26.09.2012 r., organizator: C.L. Consulting i Logistyka sp. z o.o., nr ewidencyjny 2.02/00031/2004, nr certyfikatu CL Consulting i Logistyka 2556.
 6. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej – poziom podstawowy, BPP Professional Education, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy Financial Reporting Technical Assistance Project, Wrocław.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od momentu ukończenia studiów magisterskich pracuję w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu (wcześniej Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu).

Okres	Stanowisko, miejsce zatrudnienia
2009 do dzisiaj	Adiunkt w Katedrze Rachunkowości Finansowej i Kontroli, Instytut Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
2000 - 2009	Asystent w Katedrze Rachunkowości Finansowej i Kontroli, Instytut Rachunkowości, Wydział Zarządzania i Informatyki, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu
1998 - 2000	Uczestnik Dziennych Studiów Doktoranckich Katedra Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej, Instytut Rachunkowości, Wydział Zarządzania i Informatyki, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu

4. Wskazanie i omówienie osiągnięcia naukowego (art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz. U. 2016 r. poz. 882 z późn. zm.)

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.

U. 2016 r. poz. 882 ze zm.), wskazując cykl dziewięciu powiązanych tematycznie publikacji zatytułowanych:

**Organizacyjne i formalno-prawne przesłanki prowadzenia rachunkowości
rolniczych podmiotów gospodarczych**

b) autor, rok wydania, tytuły publikacji, nazwa wydawnictwa

P1: Łakomiak A., 2006, *Rolnik podmiotem życia gospodarczego*, Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, ISBN: 83-60065-36-5, s. 164-172. Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P2: Łakomiak A., 2014, *Branżowe problemy rachunkowości i podatków ogrodnich grup producentów rolnych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 373, ISSN 1899-3192, ISBN 978-83-7695-435-6, s. 148-170. Liczba punktów wg MNiSW: 7 (10).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P3: Łakomiak A., 2015, *Polityka rachunkowości ogrodnich grup producentów rolnych*, w: Rachunkowość Warta Poznania, Teoria, praktyka, polityka rachunkowości/Remlein Marzena (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, ISBN 978-83-64604-16-4, s. 137 – 144, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P4: Łakomiak A., 2016, *Perspektywy rozwoju ogrodnich grup producentów rolnych*, w: Sektor małych i średnich przedsiębiorstw krajów Wschodniej Europy. Wybrane problemy, T. 3, Wybrane finansowe uwarunkowania rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i Krajach Europy Środkowo-Wschodniej/Tatiana N. Bialacka, Aleksander L. Bielousow, Jurij J. Hniezdowski, Marta Wiszniewska (red.), Wydawnictwo Uczelniane PWSZ im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach, ISBN 978-83-939529-7-7, s. 59-80, <https://libra.ibuk.pl> ,Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P5: Łakomiak A., 2017, *Kapitał intelektualny polskiego sadownictwa*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA), vol. 19, nr 5, Poznań, ISSN 1508-3535, e-ISSN 2450-7296, s. 135 – 142, DOI:10.5604/01.3001.0010.6221, Liczba punktów wg MNiSW: 10 (10)

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P6: Łakomiak A., 2017, *The export of apples from Poland in the context of international economic cooperation*, w: Youth International Scientific And Educational Projects Development XV International Academic Conference Proceedings, Sankt Petersburg 2017, pod red. Sigovoj M. V., Krygłovoj, (red.), MBI, ISBN 978-5-4228-0088-9, s. 112-123, Liczba punktów wg MNiSW: 10 (10).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P7: Łakomiak Aleksandra, 2017, *Kredyty bankowe dla ogrodniczych grup producentów rolnych*, w: Finanse wybranych jednostek organizacyjnych/Ćwiąkała-Małys Anna, Rutkowska-Tomaszewska Edyta, Karpińska Marzena (red.), Prace Naukowe Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, vol. 3, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, ISBN 978-83-65431-94-3 (druk), ISBN 978-83-65431-95-0 (online), s. 119-134, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8).

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P8: Łakomiak A., 2019, *Rozdział 25. Rolnictwo, Część 5 – sprawozdawczość w różnych branżach*, w: Sprawozdanie finansowe według MSSF/B. Nita i W. Hasik (red.), Wolters Kluwers, Warszawa, ISBN 978-83-8124-963-8, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

Wkład w powstanie pracy polegał na: wyborze tematu, sformułowaniu celu badawczego, dokonaniu przeglądu literatury, przeprowadzeniu badań, analizie wyników badań, napisaniu tekstu publikacji. Udział procentowy 100%.

P9: Krajowy Standard Rachunkowości nr 12 "Działalność rolnicza" (KSR nr 12), 2018, Dziennik Urzędowy Ministra Finansów z dnia 11 lipca 2018 r., poz. 78, Komunikat Ministra Finansów z dnia 28.06.2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 12 „Działalność rolnicza” - Uchwała nr 10/2018 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 27.03.2018 r.

Wkład w powstanie pracy polegał na: uzasadnieniu przedstawionych rozwiązań, doborze i zdefiniowaniu pojęć tworzących obraz działalności rolniczej, dokonaniu klasyfikacji działalności rolniczych oraz identyfikacji i klasyfikacji ich produktów, wyjaśnieniu problematyki ewidencji i wyceny uwarunkowanej specyfiką działalności rolniczej,

objaśnieniu zasad wyceny zidentyfikowanych aktywów biologicznych i niebiologicznych produktów rolniczych oraz zobrazowanie zaproponowanych rozwiązań.

Udział procentowy szacuję na 70%.

Uchwała nr 14/08 Komitetu Standardu Rachunkowości z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie wytycznych w zakresie jednolitego układu krajowych standardów rachunkowości, wprowadziła wytyczne dotyczące zasad opracowania jednostek redakcyjnych, w tym celu i zakresu.

Suma punktów publikacyjnych cyklu wynosi 60 (70) (według Załącznika 5).

c) cel naukowy badań, wyniki wraz z ich wykorzystaniem oraz wnioski

Uzasadnienie wyboru problematyki badawczej – cel naukowy badań

Rolnictwo jest jednym ze strategicznych sektorów gospodarki. O jego miejscu i znaczeniu w gospodarce narodowej świadczą m.in. wskaźniki udziału procentowego użytków rolnych w powierzchni ogólnej kraju (ok. 47%) czy udział procentowy pracujących w rolnictwie w liczbie ludności ogółem (ok. 5%)¹. W miarę rozwoju gospodarczego kraju udział rolnictwa w tworzeniu produktu krajowego i dochodu narodowego, za sprawą rozwoju pozarolniczych działów gospodarki, wykazuje tendencję malejącą. Jest to zjawisko charakterystyczne dla wszystkich krajów rozwijających się. W Polsce udział produkcji rolniczej w dochodzie narodowym jest jednak sześciokrotnie wyższy niż w Wielkiej Brytanii, trzykrotnie wyższy niż w Stanach Zjednoczonych Ameryki czy Japonii a dwukrotnie wyższy niż we Francji i wynosi ponad 6 %².

Doniosłe znaczenie społeczne i gospodarcze handlu produktami rolniczymi wynika z dużej wrażliwości społeczeństwa na wszelkie niedociągnięcia w zakresie jego zaopatrzenia. Na rynku rolno-spożywczym transakcji wymiennych dokonują różne podmioty: przedsiębiorstwa, instytucje, osoby fizyczne – kupujący i sprzedający towary lub usługi. Jedną ze stron uczestniczących w życiu gospodarczym jest niejednokrotnie rolnik. Jest pierwszym ogniwem wprowadzającym składniki do łańcucha dostaw. Na jakość współpracy pomiędzy uczestnikami rynku wpływa informacja o podmiotach kooperujących – o ich statusie. O ile prowadzenie działalności gospodarczej indywidualnie przez osoby fizyczne lub

¹ Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, GUS, Warszawa 2018, s. 817, 818.

² W. Wróblewska, Gospodarowanie w ogrodnictwie. Ekonomika – organizacja – zarządzanie., pod. red. E. Czernyszewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, 2016, s. 13.

w formie zorganizowanej przez spółki osobowe i kapitałowe jest stosownie uregulowane, o tyle prowadzenie działalności rolniczej nie doczekało się kompletnych opracowań.

W ostatnich latach rośnie liczba podmiotów prowadzących działalność rolniczą na większą skalę. A co za tym idzie rośnie zainteresowanie efektami tej działalności.

Pomiar i rejestracja zjawisk gospodarczych zachodzących w podmiotach prowadzących działalność rolniczą obejmuje dodatkowo, poza typowymi warunkami takimi, które występują w każdym innym podmiocie, umiejscowienie jej w przyrodzie. W następstwie czego podlega ona ciągłym zmianom pod wpływem zmiany pór roku czy warunków klimatycznych, powodujących występowanie wahań sezonowych w podaży produktów. Są wśród nich i takie produkty, które mają charakter strategiczny, decydujące o bezpieczeństwie żywnościowym ludzi.

Przedłożony do oceny cykl, powiązanych tematycznie publikacji, wypełnia lukę badawczą dotyczącą ujmowania zjawisk zachodzących w podmiotach o różnorodnej formie organizacji oraz lukę dotyczącą finansowania ich działalności. Nie powstały dotychczas kompleksowe opracowania, które uwzględniałyby zmiany zachodzące w sektorze rolniczym równocześnie na kilku płaszczyznach – organizacyjnej, produkcyjnej, finansowej i rachunkowej. Dostępna literatura opisująca szeroko zagadnienia z zakresu rachunkowości rolniczej powstała w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku.

Kontrowersje wokół cech podmiotów zajmujących się rolnictwem, próba koncentracji produkcji w grupach producenckich uznanych za organizacje, w miejsce zlikwidowanej spółdzielczości rolniczej, poprzez zachęty w formie dotacji, skłoniły do przeprowadzenia badań nad organizacyjnymi, formalnymi i prawnymi przesłankami prowadzenia działalności przez podmioty dotychczas nieistniejące, mającymi wpływ na założenia przyjęte za podstawę prowadzenia rachunkowości. Niedostrzeżone zagrożenia w prowadzeniu działalności rolniczej, wynikające ze specyfiki produkcji oraz z ograniczeń prawnych, wprowadzonych podczas tworzenia się grup producenckich, pozwoliły na znalezienie rozwiązania problemu zabezpieczeń finansowych.

Chaos terminologiczny, związany z niejednoznacznym rozumieniem pojęć opisujących produkcję rolniczą, bądź używaniem różnych nazw w kontekście tych samych zakresów w przestrzeni krajowej i międzynarodowej, wymagał również uporządkowania.

Przedstawione w cyklu publikacji rozwiązania problemów badawczych obejmują kompleksowe opracowanie poświęcone podmiotom i przedmiotom rachunkowości rolniczej.

Cel główny i cele szczegółowe

Celem głównym podjęcia się badań w cyklu publikacji było ukazanie wpływu specyfiki i warunków prowadzenia działalności rolniczej na rachunkowość podmiotów tego sektora.

Cel główny publikacji osiągnięto w wyniku realizacji **celów szczegółowych**, które koncentrują się wokół trzech grup celów: teoretycznych, poznawczych i aplikacyjnych.

Cele teoretyczne badań związane były z potrzebami definiowania i ujednolicania nazewnictwa określającego podmiot, przedmiot i produkty działalności rolniczej oraz z określeniem zasad wyceny aktywów biologicznych oraz niebiologicznych produktów rolniczych. Wypełniona została luka badawcza dotycząca tworzenia zasad bezpieczeństwa finansowego podmiotów sektora zorganizowanych w ogrodnicze grupy producentów rolnych.

Cele poznawcze pozwoliły na opis rzeczywistości i wyznaczenie charakterystycznych procesów zdrowej i bezpiecznej dla ludzi produkcji rolniczej, opartej na żywym materiale wyjściowym (żywych organizmach), narażonym na liczne ryzyka - procesów wymagających ujęcia w księgach rachunkowych, w przekrojach klasyfikacyjnych umożliwiających odzwierciedlenie tworzenia wartości aktywów biologicznych i niebiologicznych produktów rolniczych oraz porównywanie ponoszonych kosztów z efektami uzyskiwanymi z produkcji.

Cele aplikacyjne związane były z opracowaniem założeń polityki rachunkowości stosowanej w działalności rolniczej, prowadzonej m.in. przez ogrodnicze grupy producentów rolnych, a obejmującej w szczególności: określenie zasad wyceny i ujmowania aktywów biologicznych oraz niebiologicznych produktów rolniczych, ustalania przychodów i kosztów działalności rolniczej oraz określenie zakresu informacji na temat działalności rolniczej, prezentowanych i ujawnianych w sprawozdaniu finansowym.

Realizacja wiązki celów szczegółowych posłużyła weryfikacji hipotez.

Hipoteza główna brzmiała:

Organizacja i finansowanie działalności podmiotów sektora rolniczego wymaga dostosowania do zmian zachodzących w sferze koncentracji produkcji z uwzględnieniem specyfiki podmiotów i przedmiotu ich działalności warunkujących adekwatne odzwierciedlenie w rachunkowości.

Hipotezy pomocnicze, zweryfikowane w cyklu, zostały sformułowane następująco:

- ✓ prowadzenie działalności rolniczej nie zostaje ograniczone do podmiotu o statusie rolnika;
- ✓ specyfika procesu produkcyjnego decyduje o kategorii, momencie i parametrach wyceny produktów rolniczych;

- ✓ finansowanie działalności rolniczej wymaga uwzględnienia specyfiki pozyskiwanych produktów;
- ✓ warunki prawno-polityczne ograniczają prowadzenie działalności rolniczej.

Podmiotem badań były podmioty gospodarcze prowadzące działalność rolniczą w formie indywidualnych gospodarstw rolnych, rolniczych spółdzielni produkcyjnych, podmiotów prawa handlowego, tj. spółek z ograniczoną działalnością, w tym zorganizowanych w ogrodnicze grupy producentów rolnych (w skrócie: OGPR).

Przedmiot badań stanowił ogół zdarzeń i procesów pieniężnych będących wynikiem rolniczej działalności gospodarczej prowadzonej przez podmioty legitymujące się lub nie statusem rolnika.

Prowadzenie badań wymagało indywidualnego podejścia do wyboru **metod badawczych**. O wyborze metody naukowej zdecydował określony problem badawczy, cel główny badań, cele szczegółowe oraz sformułowane hipotezy. Do rozwiązania problemu naukowego zastosowano studia literaturowe, analizę danych źródłowych ogrodniczych grup producentów rolnych, wywiady bezpośrednie, obserwację uczestniczącą, analizę finansową oraz modele dyskryminacyjne. Ze względu na znikomą liczbę odpowiedzi przeprowadzone badania ankietowe nie dały rezultatów. Liczbowy obraz rzeczywistości został uchwycony na podstawie zaproponowanej dokumentacji.

Przedstawiony do oceny cykl publikacji osadzony jest w przestrzeni nauk o finansach. Dotyczy obszaru organizacji, wyceny składników i finansowania jednostek gospodarczych, zajmujących się działalnością rolniczą bądź sprzedażą produktów rolniczych. Cykl publikacji przedstawia obszar badawczy dyscypliny naukowej finansów badającej skutki zjawisk i procesów podlegających wycenie w mierniku pieniężnym.

Cykl publikacji rozpoczyna artykuł wprowadzający do zagadnienia o specyfice działalności rolniczej podmiotów posiadających status rolnika. Powstał w 2006 r., rok przed obroną rozprawy doktorskiej, dotyczy jednak odrębnej problematyki badawczej.

Celem opracowania P1: *Rolnik podmiotem życia gospodarczego* było udzielenie odpowiedzi na kluczowe pytania dotyczące charakterystyki podmiotu: Kim jest rolnik w XI wieku? Na czym polega prowadzenie przez niego działalności rolniczej? Czy rolnik może prowadzić działalność gospodarczą, a jeśli tak, to gdzie przebiega granica pomiędzy działalnością rolniczą i pozarolniczą oraz jak powinien ustalać zobowiązania podatkowe wobec budżetu państwa?

Wyniki

W wyniku analizy sytuacji pozytywnie zweryfikowano hipotezę pierwszą cyklu badań: *prowadzenie działalności rolniczej nie zostaje ograniczone do podmiotu o statusie rolnika*, w wyniku czego otrzymano odpowiedzi na postawione pytania. Za rolnika uważa się osobę fizyczną lub prawną bądź grupę osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków, którzy w gospodarstwie rolnym prowadzą działalność rolniczą. Jeśli rolnik jest osobą fizyczną, to zostaje oznaczony zwrotem rolnika indywidualnego, będącym właścicielem lub dzierżawcą nieruchomości rolnych, który prowadzi gospodarstwo rodzinne – rolne, o łącznej powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha i nie większej niż 300 ha.

Rolnik prowadzi swoją działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym. Działalność rolnika indywidualnego nie mieści się w zakresie działalności przedsiębiorcy. Porównanie istniejących pojęć opisujących działalność rolniczą pozwala stwierdzić, że odnoszą się one do produkcji lub wytwarzania roślin i zwierząt. Podczas prowadzenia badań zauważono brak uporządkowania rodzajów działalności przy ich klasyfikowaniu. Wskazać należy chociażby na ogrodnictwo, w zakresie którego wyodrębnia się: warzywnictwo, kwiaciarstwo i sadownictwo. Również w przypadku produkcji zwierzęcej raz wskazuje się jej typ przemysłowy lub fermowy a innym razem przemysłowo-fermowy, albo wręcz bez łącznika, jak ma to miejsce w ustawie o podatku rolnym.

Wnioski

Osoba fizyczna nie może posiadać statusu rolnika, jeśli nie prowadzi gospodarstwa rolnego. Rolnik indywidualny może prowadzić wyłącznie działalność rolniczą lub rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą. Z kolei działalność rolnicza nie musi być prowadzona przez podmiot spełniający definicję rolnika. Produkcję opartą na przemianie biologicznej może prowadzić podmiot nie posiadający gruntów rolnych należących do gospodarstwa rolnego.

Autorska definicja działalności rolniczej, porządkująca czynności w niej przeprowadzane, przedstawia się następująco:

jest to ogół czynności wykonywanych przez rolnika, które mają na celu pozyskanie produktów rolniczych, przeznaczonych do sprzedaży lub na własne potrzeby, a polegających na: hodowli i chowie zwierząt oraz uprawie roślin. Obejmuje ona produkcję:

- *roślinną, w tym materiału siewnego, szkółkarskiego i hodowlanego (reprodukcyjnego) czy ogrodniczą (warzywniczą, roślin ozdobnych, sadowniczą),*

• *zwierzęcą, w tym: materiału zarodowego zwierząt, ptactwa, owadów użytkowych, grzybów uprawnych³, typu przemysłowego, fermowego oraz ryb⁴.*

W zakres działalności rolniczej nie wchodzi przetwarzanie produktów rolnych, które oznacza wykonywane czynności na produkcji rolnym, w wyniku których powstaje produkt gotowy o odmiennych właściwościach fizyko-chemicznych od produktu pierwotnego.

Rolnik prowadząc pozarolniczą działalność gospodarczą nie traci posiadanego statusu. Zawodowe czynności rolnika należy bezspornie rozdzielić na rolnicze i nierolnicze, czyli pozarolnicze. Konsekwencją dwoistości podmiotowej jest opodatkowanie podatkiem dochodowym działalności niezwiązanej z produkcją rolną, ponieważ ta korzysta ze zwolnienia przedmiotowego. Rolnik nie jest pozbawiony obciążeń fiskalnych – opodatkowuje grunty rolne podatkiem rolnym. Rolnik uczestniczący w życiu gospodarczym nie podlega zwolnieniu podmiotowemu, ponieważ w zależności od źródła osiąganego dochodu opodatkowany może być podatkiem dochodowym od dochodów osiąganych w pozarolniczej działalności gospodarczej.

Rolnik, który nie ma obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych ma prawo wyboru jednego z trzech wariantów opodatkowania działalności podatkiem od towarów i usług – może korzystać z przysługującego mu statusu rolnika ryczałtowego, ze zwolnienia podmiotowego lub na zasadach ogólnych.

Z początkiem lat 90-tych XX w. upada w Polsce spółdzielczość rolnicza, której zadaniem było zaopatrywanie w środki do produkcji, zapewnienie zbytu oraz przetwórstwa płodów rolnych. Z myślą o przeciwdziałaniu rozdrobnieniu, podniesieniu rentowności oraz zorganizowaniu rynku rolnego z udziałem producentów rolnych w 2000 r. stworzono mechanizm wspierający koncentrację tych podmiotów poprzez możliwość tworzenia się grup producentów rolnych i ich związków.

³ Grzyby uprawne - ze względu na ograniczone zdolności ruchu, typ wzrostu i odmienność morfologiczną od zwierząt w tradycyjnych podziałach uwzględniających tylko dwie domeny świata ożywionego zaliczane były do roślin, np. do niewydzielanej we współczesnych systemach grupy plechowców. W świadomości potocznej tak jest nadal. Także w uproszczonych wykazach, mających zastosowanie praktyczne (np. listach gatunków chronionych), grzyby bywają łączone z roślinami. Podobnie w programach nauczania nauka o grzybach (mykologia) bywa włączana do botaniki, a ogół grzybów zasiedlających dane środowisko bywa nazywany florą lub mykoflorą – od jakiegoś czasu – mykobiotą lub fungą (ze względu na podobieństwo do słów flora i fauna). Obecnie taki status jest uważany za niewłaściwy.

⁴ Definicja zaprezentowana w opracowaniu pt. „Identyfikacja zwierzęcych i roślinnych aktywów biologicznych w działalności rolniczej”, przygotowanym na XXIV Konferencję naukowo-zawodową „Rachunkowość, rewizja finansowa i podatki – wybrane, istotne zagadnienia”, Regionalny Oddział Polskiej Izby Biegłych Rewidentów we Wrocławiu, Instytut Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego We Wrocławiu, Wrocław, 15.12.2016 r.

Celem dalszych badań, zaprezentowanych w P2: *Branżowe problemy rachunkowości i podatków ogrodnich grup producentów rolnych*, było zidentyfikowanie warunków tworzenia i funkcjonowania ogrodnich grup producentów rolnych. Postawiono hipotezę, że nie wszystkie formy prowadzenia działalności są prawnie i ekonomicznie uzasadnione (korzystne) dla producentów rolnych, w szczególności zajmujących się produkcją ogrodną. W wyniku realizacji celu badań pozytywnie zweryfikowano hipotezę czwartą cyklu publikacji: *warunki prawno-polityczne ograniczają prowadzenie działalności rolniczej*. Do weryfikacji hipotezy wybrano grupy z województwa dolnośląskiego. Zastosowano metody wywiadu bezpośredniego z pracownikami Urzędu Marszałkowskiego oraz analizę porównawczą warunków prawnych prowadzenia działalności w tej branży.

Wyniki

Producentom rolnym stworzono warunki do organizowania się w grupy producentów oraz w związku takich grup. Mając na celu wsparcie tego procesu zobligowano rolników do wypełnienia wymogów formalnych związanych z nabyciem osobowości prawnej, co przyczyniło się do ich majątkowego i finansowego wyodrębnienia.

W trakcie procesu organizowania się producentów rolnych w grupy zostały zmienione zasady tworzenia i finansowania producentów owoców i warzyw (ogrodnich grup producentów rolnych, w skrócie: OGPR), należących do działu produkcji rolniczej, jakim jest ogrodnictwo. Od 1 maja 2004 roku wstępnie uznane organizacje producentów owoców i warzyw przestają być zaliczane do producentów rolnych pomimo tego, że sprzedają produkty wytworzone przez członków grupy, stanowiące płody rolne.

Wyniki badań pokazują, że tempo organizowania się rolników w grupy następowało bardzo powoli. W województwie dolnośląskim na 85 grup zarejestrowanych w 2010 r. w Urzędzie Marszałkowskim tylko jedna była wstępnie uznaną za grupę producentów owoców i warzyw. Z kolei w 2014 r. wśród 183 grup było ich już 11. Dla porównania w 2014 r. polscy producenci owoców i warzyw byli zorganizowani w ok. 17-18% [Malec, 2014].

Realizacja celu badań pozwoliła na zweryfikowanie hipotezy o wpływie formy prawnej na konieczność dostosowania rozwiązań organizacyjnych prowadzonej działalności.

Grupy mogą się organizować w spółki kapitałowe: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne, spółdzielnie, stowarzyszenia oraz związki grup producentów rolnych oraz w społeczno-zawodowe organizacje rolników indywidualnych, posiadające osobowość prawną, tj.: kółka rolnicze, rolnicze zrzeszenia branżowe, związki rolników, kółek i organizacji rolniczych czy związki rolniczych zrzeszeń branżowych.

OGPR, przyjmując odpowiednią formę prawną, nabywają możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków, wykonują działalność gospodarczą we własnym imieniu, która powinna być działalnością zarobkową a także działalnością zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany – profesjonalny, zapewniający bezpieczeństwo i pewność obrotu oraz w sposób ciągły – stały i powtarzalny.

Wkłady majątkowe rolników - wspólników tworzących spółki kapitałowe mogą przyjąć postać pieniężną lub rzeczową i przechodzą na własność spółki. Akt założycielski powinien określać sposób działania spółki i zasady podziału zysku. Liczba posiadanych przez wspólnika udziałów decyduje o wielkości uprawnień danego wspólnika, o sile i znaczeniu w spółce. Liczba nabytych udziałów będzie odpowiadać proporcjonalnie udziałom w zyskach. Udziały są zbywalne – można je sprzedać, zamienić, zastawić, darować lub dziedziczyć.

Spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób (minimalna liczba członków założycieli grupy w przypadku spółdzielni produkcji rolnej wynosi 5 osób fizycznych), o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą.

Spółdzielnie prowadzą działalność gospodarczą na innych zasadach niż spółki kapitałowe. Opierają się one na społeczno-gospodarczych relacjach. Przedmiotem działalności rolniczej spółdzielni produkcyjnej jest prowadzenie wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków. Członkowie zakładający spółdzielnię nie muszą dysponować żadnym określonym przez prawo minimalnym kapitałem założycielskim tak, jak w spółkach kapitałowych. Każda osoba, po spełnieniu odpowiednich przesłanek, ujętych w statucie bądź przepisie prawa, może przystąpić do spółdzielni i dysponuje takim samym prawem przy podejmowaniu decyzji. Zasada otwartych drzwi nie wywołuje cywilnoprawnego roszczenia o przystąpienie w poczet członków spółdzielni, natomiast dobrowolność zrzeszania się ma także istotne znaczenie przy występowaniu ze spółdzielni. Spółdzielca może w każdej chwili, po upływie okresu wypowiedzenia, wystąpić ze spółdzielni i nie musi w tym celu – tak jak w spółkach – szukać nabywcy na swoje udziały.

Inną istotną cechą różniącą spółdzielnię od spółek kapitałowych jest to, że zmiany liczby członków i zmiany funduszu udziałowego są wewnętrzną sprawą spółdzielni, gdy np. podwyższenie kapitału zakładowego spółek kapitałowych wymaga przeprowadzenia procedury rejestracyjnej.

Jak wynika z przeprowadzonych badań ogrodnicze grupy producentów rolnych prowadziły działalność jako przedsiębiorcy mający osobowość prawną. Tworzyli je producenci jednego produktu rolnego – owocu lub grupy owoców. W badanym okresie grupy nie prowadziły produkcji rolniczej a jedynie handel towarami.

Podmiot zrzeszający producentów owoców mógł zostać wstępnie uznany za grupę, jeżeli był utworzony przez co najmniej 5 producentów, z których każdy wytwarza przynajmniej jeden z owoców wymienionych w grupach produktów, ze względu na które podmiot wnioskuje o wstępne uznanie. Wstępnie uznanej grupie mogła być przyznawana pomoc finansowa na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji związanych ze zbiorem, przechowywaniem, magazynowaniem, przygotowaniem do sprzedaży owoców i warzyw, ujętych w grupie lub grupach produktów, dla których grupa została wstępnie uznana, jeżeli inwestycje są dostosowane do wielkości produkcji owoców i warzyw członków grupy, z uwzględnieniem ilości owoców zakupionych przez grupę od jej członków oraz sprzedanych przez grupę odbiorcom zewnętrznym.

Z założenia grupa powstaje po to, aby ułatwić sprzedaż owoców swoim członkom. Aby to jednak czynić, musi je posiadać: kupić lub wytworzyć. Dysponowanie składnikami do sprzedaży lub ich brak stało się zasadniczym problemem grup.

Wnioski

Grupa producentów rolnych nie jest formą przewidzianą prawem. Działalność gospodarcza rolników może być zorganizowana w ramach grupy, ale wymaga wyboru odpowiedniej formy. Wybór formy prawnej dla ogrodniczej grupy producentów rolnych nie powinien być dowolny. Dominującą formą prawną ogrodniczych grup producentów rolnych w Polsce jest spółka z o.o. O wyborze formy prawnej powinny decydować przesłanki natury ontologicznej tworzącego się bytu, charakter organizacji i teren jej działania. Istotą działalności rolniczej jest użytkowanie gruntów rolnych. Zabezpieczeniem przed ich utratą byłoby organizowanie się rolników w formie spółdzielni, do której mogą być wnoszone wkłady gruntowe. Spółdzielnia może nimi rozporządzać bez ryzyka ich utraty w sytuacjach kryzysowych, co ma podstawowe znaczenie dla rolnika.

Jak wynika z analizy warunków prawnych, najkorzystniejsza dla organizowania się większej liczby rolników zajmujących się ogrodnictwem w celu prowadzenia działalności gospodarczej jest spółdzielnia, m.in. ze względu na: sposób jej uruchomienia, odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni, partycypację w stratach do

wysokości wniesionego udziału, sposób odłączenia się od grupy oraz możliwości przekształcania w inne formy.

Niedostosowanie formy prawnej do natury podmiotu przyczyniło się do traktowania producentów, tak samo jak kontrahentów, zamiast członków jednej społeczności.

Ze względu na brak identyfikowalności podmiotu na podstawie informacji zawieranych w sprawozdaniach finansowych OGPR sugeruje się, aby te, w których produkcja nie występuje wprowadziły do rachunku zysków i strat właściwe określenia dla rzeczywiście występujących u nich zdarzeń. Podmioty te odsprzedają towary zakupione od udziałowców - członków, a nie wyroby wyprodukowane w swoich gospodarstwach.

W celu zapewnienia jasnego i rzetelnego odwzorowania rzeczywistości zaproponowano wyodrębnienie osobnej pozycji w rachunku zysków i strat, która informowałaby o rodzaju prowadzonej działalności i nie wprowadzałaby czytelnika w błąd. Zaproponowano wydzielenie przychodów ze sprzedaży owoców producentów grupy od pozostałych przychodów. Niezbędnym zaleceniem było również opracowanie w tych przedsiębiorstwach szeregu dokumentów organizacyjnych, tj.: schematów organizacyjnych, w tym działu rachunkowości, regulaminów pracy, regulaminów wynagradzania członków za dostarczane produkty, instrukcji inwentaryzacyjnej, kontroli wewnętrznej.

Obserwacje grup producenckich wykazały, że nie posiadają one poprawnie, tj. kompleksowo opracowanej polityki rachunkowości lub nie mają jej w ogóle. Konieczność opracowania polityki rachunkowości grup była przesłanką pogłębienia badań. Przeprowadzone na potrzeby publikacji P3: *Polityka rachunkowości ogrodnich grup producentów rolnych* badania miały na celu wskazanie przesłanek, które wyznaczają jej założenia, dzięki realizacji którego pozytywnie zweryfikowano drugą hipotezę cyklu badań: *specyfika procesu produkcyjnego decyduje o kategorii, momencie i parametrach wyceny produktów rolniczych*.

Tak zarysowany cel badań został osiągnięty w wyniku realizacji celów szczegółowych, polegających na określeniu potrzeb informacyjnych uwzględniających interesy: grupy, jako odrębnego bytu prawnego, jej członków oraz pozostałych interesariuszy.

W badaniu założeń polityki rachunkowości OGPR postawiono hipotezę, że podstawą uznania grupy, tak w fazie dochodzenia do uznania, jak i po tym fakcie, jest opracowana i wdrożona polityka rachunkowości uwzględniająca cel jej działalności. Źródłem informacji do wnioskowania był kwestionariusz przygotowany w formie ankiety, który rozesłano w kraju do trzydziestu grup uznanych i dochodzących do uznania za organizację producentów ze

względem na wytwarzane przez członków produkty: owoce i warzywa, do Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw oraz Towarzystwa Rozwoju Sadów Karłowych. Zwrotnych odpowiedzi otrzymano jedynie dwie, stąd wnioskowanie nastąpiło na podstawie analogii. W stosunku do Urzędów Marszałkowskich zastosowano metodę wywiadu bezpośredniego. Materiał badawczy został zgromadzony również na podstawie studiów literaturowych dotyczących badanej problematyki.

Wyniki

Potrzeby informacyjne, uwzględniające interesy grupy producentów oraz organów kontrolnych, wynikają ze specyfiki działania w grupie. W okresie przyjętym do badania ogrodnicze grupy producentów rolnych zajmowały się sprzedażą towarów wytworzonych przez członków grupy. Uznana organizacją producentów owoców i warzyw może zostać ta grupa, która zajmuje się koncentracją dostaw i sprzedażą wytwarzanych przez jej członków świeżych lub schłodzonych owoców i warzyw – czyli tych, ze względu na które została uznana. Wstępnie uznana grupa producentów owoców i warzyw dąży do uznania za organizację producentów, realizując plan dochodzenia do uznania. Opracowanie planu było warunkiem koniecznym otrzymania pomocy finansowej ze środków unijnych.

Pomoc finansowa miała umożliwić spełnienie warunków zezwalających na uzyskanie oficjalnego statusu uznanej organizacji producentów i warzyw.

Wyniki badań pokazały, że kontrola spełniania warunków wstępnego uznania grupy przez Urzędy Marszałkowskie polegała jedynie na przyjmowaniu przez kontrolujących deklaracji o prowadzeniu przez podmioty rachunkowości. Potwierdzeniem prowadzenia rachunkowości przez grupy był jedynie zapis znajdujący się w umowie lub statucie o posiadaniu i stosowaniu jej zasad. Wybór założeń do tworzenia polityki rachunkowości przez grupy nie wpływał na decyzje o wstępnym uznaniu lub uznaniu grupy za organizację. Nigdy też z tego powodu nie dochodziło do odmowy wydania decyzji czy skreślenia z rejestru.

Wstępnie uznana grupa może zostać uznana za organizację producentów owoców i warzyw, jeżeli spełnia warunki, m.in. osiągnięcia łącznej wartości produktów wytworzonych przez producentów i sprzedanych w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o wstępne uznanie. Ponadto co najmniej połowa przychodów ze sprzedaży towarów musi pochodzić ze sprzedaży tych wytworzonych przez producentów zrzeszonych w podmiocie w każdym roku realizacji planu dochodzenia do uznania.

Specyfiką produkcji roślinnej jest uzależnienie jej efektów od warunków pogodowych. Pozyskanie produktów w wyniku zbioru czy koszenia następuje począwszy od wiosny a

kończy się późną jesienią, o ile na efekty produkcji nie miały wpływu przymrozki, gradobicia czy susza. Niektóre produkty podlegają długotrwałemu magazynowaniu, który może obejmować okres zimy, wiosny a trwać nawet do zbiorów w następnym roku. Okoliczność ta jest przesłanką przyjęcia roku obrotowego innego niż kalendarzowy, co pozwoliłoby na wiarygodne przeprowadzenie inwentaryzacji zapasów i wiarygodne określenie ich wartości.

Badania pokazały, że przyjęta polityka rachunkowości grup nie była dostosowana do warunków produkcji i sprzedaży. Brakowało założeń odnośnie: sposobów prowadzenia ewidencji szczegółowej w zakresie rozrachunków z kontrahentami będącymi członkami, operacji wynikowych oraz sprawozdawczości wymaganej przez odbiorców, w tym organy kontrolne.

Wnioski

Grupa może zostać wykreślona z rejestru, prowadzonego przez Marszałka Województwa, z powodu uchybień niezależnych od niej samej, takich jak:

- ✓ brak odpowiedniej wielkości produkcji;
- ✓ brak sprzedaży lub nieodpowiednia struktura sprzedaży;
- ✓ niewłaściwa ilość członków grupy i niewłaściwy podział głosów.

Ze względu na możliwość niespełnienia przez OGPR wskazanych wymogów zakres dokumentacji polityki rachunkowości powinien zostać rozszerzony o elementy niezbędne dla właściwego procesu zarządzania jednostką. W celu zabezpieczenia się przed skutkami niespełnienia progów ilościowych niezbędne jest ciągle monitorowanie procesów produkcji prowadzonych w gospodarstwach członków grupy i procesów sprzedaży. Niespełnienie któregośkolwiek warunku spowoduje skreślenie jej z rejestru grup, co wiąże się dla niej w konsekwencji z brakiem podstaw do uzyskiwania pomocy finansowej. Nie do zaakceptowania jest również fakt uznawania przez organy kontrolujące deklaracji prowadzenia rachunkowości, bez sprawdzenia stanu jej prowadzenia.

Specyfika działalności OGPR determinuje wybrane do stosowania zasady rachunkowości - przesunięcie dnia bilansowego, które umożliwia przeprowadzenie, drogą spisu z natury inwentaryzacji towarów. Zaproponowano, aby w zakresie informacji dostarczanych grupie przez członków znalazły się:

- ✓ powierzchnia upraw, przewidywane i rzeczywiste plony wg norm jakościowych produktów,
- ✓ zasady reakcji na zdarzenia losowe – gradobicia, przymrozki i suszę,

✓ informacje dotyczące wielkości sprzedaży i uzyskiwanych cen za produkty, dla których grupa została powołana, jeżeli przewidziano odstępstwa od sprzedaży całej produkcji członka przez grupę.

Zasady dostarczania informacji przez członków do grupy powinny odnosić się również do terminu ich przekazywania.

Ogrodnicze grupy, pomimo wysokich dofinansowań unijnych, których założeniem miała być poprawa konkurencyjności sektora, składają wnioski o ogłoszenie upadłości. Jednym z podstawowych wyzwań wobec grup ogrodniczych stała się dbałość o kontynuowanie działalności, dlatego głównym celem publikacji P4: *Perspektywy rozwoju ogrodniczych grup producentów rolnych* było wyznaczenie determinant ich rozwoju.

Postawiono hipotezę, że wyznaczenie perspektyw rozwojowych podmiotów, tworzących się lub już istniejących, wymagało określenia kondycji finansowej. Do identyfikacji symptomów kryzysu wykorzystano dane uznanej za organizację grupy producentów owoców i warzyw, działającej 10 lat. Obserwacje sposobu funkcjonowania grupy prowadzono od początku jej istnienia, tj. od 2005 roku, aż do roku 2015, przy czym do analizy wykorzystano informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych z lat 2008 – 2012. Zastosowano wybrane metody identyfikacji bankructwa – wskaźniki modelowego badania upadłości Piotra Ciesielskiego i modele dyskryminacyjne (Altmana, Gajdki i Stosa, Hołdy, Poznański i Mączyńskiej). Realizacja celu publikacji P4 przyczyniła się do pozytywnego zweryfikowania hipotezy publikacji oraz trzeciej hipotezy cyklu publikacji: *finansowanie działalności rolniczej wymaga uwzględnienia specyfiki pozyskiwanych produktów*.

Wyniki

Możliwe kierunki rozwoju rolnictwa w Polsce nakreśla Wspólna Polityka Rolna (w skrócie WPR) Unii Europejskiej. Zgodnie z przyjętymi założeniami ma ona służyć budowie zrównoważonego (stabilnego i harmonijnego) rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, szczególnie w kontekście klimatu i energii oraz budowy spójności: ekonomicznej, społecznej i terytorialnej. W ramach poprawy organizacji łańcucha żywnościowego przewiduje się dalszy rozwój grup i organizacji producentów, które ma spowodować zwiększenie innowacyjności sektora rolnego. Pomoc finansowa ze środków pochodzących z Unii Europejskiej w nowej perspektywie będzie przyznana jedynie uznanym organizacjom producentów owoców i warzyw albo zrzeszeniom organizacji producentów na dofinansowanie funduszu operacyjnego w ramach realizacji programu operacyjnego.

Za miarę sukcesu tworzących się ogrodniczych grup można przyjąć wielkość organizacji rozumianą przez ilość zrzeszonych członków oraz powierzchnię użytków wykorzystywaną przez członków. Im większa organizacja, tym wyższą osiąga efektywność produkcji oraz łatwiej oddziałuje na zachowania dostawców i odbiorców. Rolnicy zrzeszeni w grupie producentów są w stanie sprostać wyzwaniom gospodarki rynkowej, dostosowując swoją produkcję do wymagań odbiorców pod względem: jakości, ilości i asortymentu.

Działalność ogrodniczych grup jest obciążona znacznym ryzykiem niepowodzenia, szczególnie pogodowym, ale finansowe, operacyjne i pozostałe symptomy zagrożenia kontynuacji działalności są wyraźnie identyfikowalne.

O zagrożeniu kontynuacji działalności świadczą: utrata odbiorców, nieatrakcyjność dostarczanych produktów, spadek ilości i jakości produkcji spowodowany siłami wyższymi lub zakazami, wstrzymanie źródeł dofinansowania, utrata zdolności kredytowej, znaczące roszczenia odszkodowawcze w wyniku wystąpienia przekroczeń dopuszczalnych norm pozostałości środków ochrony roślin. Czynniki te mogą oddziaływać pojedynczo lub łącznie, zwiększając zagrożenia kontynuacji działalności.

Podczas badań zidentyfikowano symptomy i czynniki dotyczące zagrożenia sytuacji finansowej grup.

Do czynników zewnętrznych można zaliczyć konflikty międzynarodowe, tj. embargo, których skutkiem jest wysoka podaż towarów na rynku krajowym, wpływająca na spadek cen.

Symptomy wewnętrzne będą się wiązały z dostępnością towarów do sprzedaży, a także umiejętnością ich przygotowania do przechowywania i samego magazynowania przez kilka miesięcy. Na działalność grupy, jako przedsiębiorcy będzie miał wpływ również poziom zorganizowania grupy, kwalifikacje członków w zakresie produkcji oraz kadry kierowniczej w zakresie handlu i zarządzania tym specyficznym podmiotem.

Wystąpienie zagrożenia kontynuacji działalności grupy jest skutkiem podejmowanych działań – procesem odbywającym się w czasie. W ich przypadku jest to proces powolny i stopniowy, dlatego ważna jest obserwacja różnych przejawów i częsta ich ocena, aby podjąć działania zaradcze we właściwym czasie.

Analiza wskaźników finansowych grupy producentów wykazała, że od samego początku badanego okresu dłużnik był niewypłacalny (wysokie wskaźniki ogólnego zadłużenia oraz zadłużenia kapitału własnego, niskie poziomy wskaźników płynności, niekorzystne wskaźniki kapitału obrotowego netto). W badanym okresie wskaźnik rentowności sprzedaży wykazywał niskie wartości, a następnie ujemne, co świadczy o kłopotach finansowych i nieefektywności

operacyjnej przedsiębiorstwa. Niska marża zysku lub jej brak wiąże się z tym, że przedsiębiorstwo powinno zrealizować większe rozmiary sprzedaży. Niestety ograniczenie prawne nie pozwalało na takie działania. W przedsiębiorstwach takich, jak to badane, większa część przychodów musi pochodzić ze sprzedaży towarów zakupionych od członków grupy przez nich wytworzonych. W przeciwnym razie grupy narażają się na sankcje finansowe. Niestety, produkcja wielu owoców i warzyw charakteryzuje się długim cyklem produkcyjnym, a nawet jeśli w niektórych przypadkach cykl jest krótki, to warunkowany okresem wegetacji, co nie pozwala na wprowadzanie dodatkowej produkcji.

Przy ocenie rentowności podmiotu celowe jest odniesienie do przeciętnej rentowności w branży. Jak pokazują badania Joanny Pawlak i Dariusz Paszko, grupy owocowo-warzywne odznaczają się stosunkowo niskim i dość zróżnicowanym poziomem rentowności kapitału własnego⁵.

Na podstawie obliczonych wskaźników i zastosowanych modeli stwierdzono, że badany podmiot znalazł się w bardzo trudnej sytuacji finansowej. Badane przedsiębiorstwo borykało się z brakiem efektywności operacyjnej, a także z brakiem płynności finansowej. Wbrew tym trudnościom nadal funkcjonuje. Od roku 2016 rozpocznie proces rozliczania otrzymanych dotacji jako korzyści ekonomicznych, dotychczas wykazywanych jako zobowiązania.

Wnioski

Tworzenie się grup producenckich miało przeciwdziałać rozdrobnieniu gospodarstw rolnych. Funkcjonowanie w większej grupie wymaga wprowadzania podziału funkcji i zadań pomiędzy poszczególnych członków, rozgraniczenia zakresów uprawnień decyzyjnych i odpowiedzialności zgodnie ze specjalizacją i posiadanymi umiejętnościami.

Ocena kondycji finansowej ogrodnich grup świadczy o pilnej potrzebie dbania o ich przetrwanie. Osiąganie niskich wartości wskaźnika rentowności sprzedaży można jednak uznać za cechę charakterystyczną tych podmiotów. Możliwości rozwojowe grup należy określać nie poprzez wysokość osiągniętych zysków ze sprzedaży, ale przez pryzmat możliwości poprawy zdolności produkcyjnych u poszczególnych jej członków. To natomiast może nastąpić wtedy, kiedy grupa identyfikuje mocne i słabe strony, wyznacza szanse i zagrożenia. W następstwie czego, rezygnuje z produkcji nieopłacalnej, a koncentruje się na jak najlepszym wykorzystaniu potencjału produkcyjnego.

⁵ J. Pawlak, D. Paszko, 2014, Rentowność kapitału własnego a poziom płynności finansowej wybranych grup producentów owoców i warzyw, 62 Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, T. 101, z. 3, s. 166.

Warto podkreślić, że grupy organizują się w celu sprzedaży produktów wyprodukowanych przez członków. Zatem to nie grupie, a jej poszczególnym członkom zależy na osiągnięciu wysokich zysków. Jednakże mała wielkość sprzedaży albo realizowana przy sprzedaży na zbyt niskim poziomie marża uniemożliwi spłatę odsetek i rat od kredytów zaciąganych na inwestycje. Dlatego kierownictwo tego typu przedsiębiorstw powinno oceniać faktyczną sytuację jednostki, jej perspektywy na najbliższy czas i grożące niebezpieczeństwa, aby na tej podstawie podejmować odpowiednie działania. Skutkiem tej oceny powinna być decyzja o kontynuowaniu – lub nie – działalności przez jednostkę.

Dotychczasowe badania naukowe nie pozwoliły na wypracowanie niezawodnych metod identyfikacji zagrożeń dotyczących kontynuacji działalności przez jednostki gospodarcze. Nadal podstawowym narzędziem oceny zagrożeń są metody analizy wskaźnikowej, wzbogacone o modele dyskryminacyjne.

Umiejętność oceny kondycji finansowej grupy jest bardzo ważna ze względu na możliwości dokonania zmian reorganizacyjnych. Koncentracja podaży w formie grup producenckich, pomimo zmian sposobu finansowania, nie zakończyła się. Proponuje się, aby grupy zamiast zgłaszać upadać przeprowadzały proces łączenia się.

Determinantą rozwoju już istniejących ogrodniczych grup będzie wspólna polityka rolna, tworząca podstawy prawne ich funkcjonowania i gwarantująca odpowiednie źródła finansowania działalności. Szansą na poprawę zdolności produkcyjnych członków grupy będzie tworzenie funduszu operacyjnego.

Przeprowadzone badania potwierdziły, że identyfikacja potrzeb i zakłóceń w prowadzeniu działalności gospodarczej może przyczynić się do skutecznego pokonywania powstałych trudności, dalszego zapobiegania im, a nawet rozwoju.

Wskazania modeli dyskryminacyjnych mogą stać się istotnym czynnikiem ostrzegawczym przed kryzysem. Jednak nie mogą stanowić jedyne narzędzia orzekającego o bankructwie. Przy analizie poziomu zadłużenia należy wyłączać zobowiązania wobec członków z tytułu pożyczek lub innych czynności prawnych o podobnych skutkach, w szczególności z tytułu dostaw towarów, dokonanych na rzecz grupy w okresie ostatnich pięciu lat. Dodatkowo, należałoby wyłączyć rezerwy na zobowiązania oraz zobowiązania wobec jednostek powiązanych, gdyby takie były wykazane.

Wykorzystanie ograniczonej próby do badania sugeruje potrzebę kontynuacji badań na reprezentacyjnej próbie.

Grupy producentów owoców i warzyw są specyficznymi klientami banków, ponieważ funkcjonują w sektorze gospodarczym narażonym na liczne ryzyka, w tym przyrodnicze. W opracowaniu P7: *Kredyty bankowe dla ogrodniczych grup producentów rolnych* zweryfikowano tezę, która brzmiała następująco: ze względu na specyfikę funkcjonowania grup producentów owoców i warzyw udzielanie im kredytów obniża ich zdolność kredytową.

Celem badawczym opracowania było wykazanie, że grupy nie posiadające zdolności kredytowej wymagają dodatkowego wsparcia ze strony instytucji państwowych. Realizacja celu wymagała przyjęcia metod badawczych: wybranych mierników ilościowych analizy wskaźnikowej, analizy porównawczej czterech grup producenckich oraz mierników jakościowych, wywiadu bezpośredniego z członkami tych grup. Do badań zastosowano dobór celowy próby. Wybrano cztery polskie grupy, które funkcjonowały osiem lat i charakteryzowały się największą zdolnością produkcyjną. Realizacja celu opracowania pozwoliła na pozytywne zweryfikowanie trzeciej hipotezy cyklu publikacji: *finansowanie działalności rolniczej wymaga uwzględnienia specyfiki pozyskiwanych produktów*

Wyniki

Banki udzielały kredytów grupom nawet przy podwyższonym ryzyku kredytowym w sytuacji, kiedy kredytobiorca nie miał zdolności kredytowej, pod warunkiem ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia spłaty kredytu.

Grupy producentów korzystały z pomocy finansowej w ramach wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw, jednakże najpierw musiały uzyskać status wstępnego uznania oraz opracować plan dochodzenia do uznania za organizację. Pomoc finansowa na zorganizowanie się grupy była udzielana po zrealizowaniu całej kompleksowej inwestycji. Grupy, żeby zrealizować inwestycje i dostać pomoc finansową pozyskiwały środki finansowe na ich realizację z kredytów.

Badania pokazały, że grupy nie posiadały dostatecznego kapitału, który chroniłby je przed skutkami negatywnych wydarzeń, a zaciągnięte kredyty wpływały na brak zdolności kredytowej. Dużym utrudnieniem dla grup było prawne ograniczenie, polegające na niezbywaniu i nieudostępnianiu innym podmiotom inwestycji objętej dofinansowaniem przed upływem: 5 lat od dnia nabycia ruchomości bądź 10 lat od dnia nabycia lub oddania do użytku budynku lub budowli, w formie najmu, dzierżawy czy użyczenia, nawet w sytuacjach braku produkcji z przyczyn niezależnych od członków grupy.

Działalność grup związana jest z zagrożeniami, które mogą stać się źródłami potencjalnych strat, a więc źródłami ryzyka⁶. O sukcesie tej działalności decydują szczególnie czynniki niezależne od kredytobiorcy, przede wszystkim przyrodnicze, wahania cen środków produkcji i płodów rolnych, zakłócenia w handlu międzynarodowym, np. embargo oraz niebezpieczeństwo wystąpienia masowych epidemii.⁷ Zagrożenia te wpływają na spadek wartości produkcji, w tym sprzedanej, lub całkowity jej brak. Poza wysokim stopniem zależności od rynku funkcjonowanie grup uzależnione jest w znacznym stopniu od dotacji.

Sytuacja ekonomiczno-finansowa grup przyjętych do badania wskazała na duże ryzyko finansowe i utraty zdolności do zwrotu długów. Grupy uzależnione były w znacznym stopniu od dotacji rządowych. W ok. 60% przebadanych okresach wykazano finansowanie zakupów środkami z dotacji na poziomie ponad 70%.

Jak wynika z badań podczas zaciągania kredytów dochodziło do wymuszania zgody na poręczycielach – udziałowcach. Niestety poręczyciel kredytu odpowiada całym swoim majątkiem także wtedy, gdy został wprowadzony przez dłużnika w błąd.

Wnioski

Grupy producenckie są podmiotami nowopowstałymi, nie mają historii, dlatego kwalifikują się do kategorii podmiotów nie posiadających zdolności kredytowej. Udzielanie kredytów podmiotom, w szczególności osobom prawnym, które nie mają zdolności kredytowej jest ekonomicznie nieuzasadnione ze względu na szczególny sposób pozyskania zabezpieczeń, nawet jeśli pod względem prawnym było to działaniem dopuszczalnym.

Grupy nie tworzyłyby się i nie inwestowałyby, gdyby nie dotacje otrzymane do zakupów środków trwałych, na które jednak musiały pozyskiwać kredyty.

Zaproponowano, żeby w ramach obsługi pomocy finansowej wstępnie uznanym grupom:

- ✓ możliwe było zastosowanie instytucji przewłaszczenia na zabezpieczenie pod warunkiem zawieszającym, zamiast stosowania poręczeń wekslowych podpisywanych przez członków grup, którymi są osoby fizyczne – rolnicy;
- ✓ wierzytelności z tytułu pomocy finansowej na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji, ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania, mogły być obciążone cesją na zabezpieczenie udzielonego grupie kredytu, którym finansowana była inwestycja objęta dofinansowaniem.

⁶ J. Wawrzynowicz, K. Wajszczuk, R. Baum, Specyfika czynników ryzyka w przedsiębiorstwach rolnych – próba holistycznego podejścia, http://zif.wzr.pl/pim/2012_1_2_30.pdf, (16.06.2017 r.)

⁷ M. Matyka, IUNG – PIB Puławy, Raport Rolny nr 3(80) marzec 2008, www.raportrolny.pl, (16.06.2017 r.).

Wskazano na potrzebę zmiany systemu udzielania gwarancji i poręczeń kredytowych. Zaproponowano, aby państwowe osoby prawne, uczestniczące w finansowaniu powstawania i rozwoju grup producentów rolnych i ich związków, udzielały gwarancji i poręczeń kredytowych.

Polska jest liczącym się w świecie producentem owoców i warzyw. Istotne znaczenie w życiu człowieka odgrywa ogrodnictwo, szczególnie w związku z zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego. Przedstawienie zasad bezpiecznej produkcji i handlu międzynarodowego owocami i warzywami stało się celem publikacji P6: *The export of apples from Poland in the context of international economic cooperation*. Postawiono tezę, że polska żywność, jest bezpieczna i zdrowa dla ludzi. W badaniach przeprowadzono analizę zasad produkcji i handlu owocami na przykładzie jabłek oraz przeprowadzono wywiady z pracownikami instytucji państwowych – Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN), co przyczyniło się do pozytywnego zweryfikowania hipotezy czwartej cyklu publikacji: *warunki prawno-polityczne ograniczają prowadzenie działalności rolniczej*.

Wyniki

W przeciągu ostatnich lat eksport z Polski towarów rolno-spożywczych ulegał znacznym zmianom. W strukturze towarowej polskiego eksportu sukcesywnie maleje udział owoców i warzyw. Dominującą pozycją w eksporcie owoców stanowią jabłka. Od momentu wprowadzenia w 2014 r. embarga na owoce z Polski nastąpił znaczny spadek ich sprzedaży oraz trudności finansowe podmiotów branży.

Wszystkie owoce i warzywa są narażone na odbiór i kumulowanie się w nich substancji szkodliwych, w tym ołowiu i kadmu. Od wielu lat prowadzone są przez naukowców badania w różnych częściach Polski, które potwierdzają brak przekroczeń dopuszczalnych norm.⁸

Produkcja sadownicza narażona jest na działanie chorób grzybowych i bakteryjnych drzew i owoców oraz szkodników (zwójkówki liściowe, owocówki jabłkóweczki, mszyce, przyszczarki). Gdyby nie stosowano do produkcji odpowiednich środków zapobiegawczych, to choroby i szkodniki niszczyłyby całą produkcję. Jednak zakres chemizacji upraw w Polsce od wielu lat jest niewspółmiernie mniejszy, niż w innych krajach⁹.

⁸ P. Duma, M. Zin, Ocena zanieczyszczenia ołowiem i kadmem wybranych owoców pochodzących z województwa podkarpackiego, *Nauki Inżynierskie i Technologie Engineering Sciences And Technologies*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu Wrocław 2012, 4(7) ISSN 2080-5985, s. 35 – 39.

⁹ K. Kubiak, *Konkurencyjność kosztowo-cenowa polskich jabłek na rynkach Unii Europejskiej*, 1999, Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa, Grójec, ISBN 83-87617-40-7.

Produkcja sadownicza prowadzona jest w dwóch systemach¹⁰: integrowanej produkcji (IP Integrated production) oraz integrowanej ochrony roślin (IPP Integrated plant protection).

Zasady IP polegają na połączeniu i wykorzystaniu, czyli zintegrowaniu w uprawie roślin wszystkich nowoczesnych dostępnych metod: agrotechniki, hodowli, nawożenia, biologii agrofagów, wykorzystania wiedzy o progach szkodliwości patogenów, szkodników i chwastów, ochrony biologicznej pozwalających na ograniczenie do niezbędnego minimum użycia syntetycznych środków ochrony roślin oraz bezpiecznego przechowywania płodów.

Jest to taki sposób gospodarowania, który łączy w sobie najważniejsze cechy rolnictwa ekologicznego (nawożenie organiczne, mechaniczną pielęgnację, płodozmian, uprawę międzyplonów, troskę o żyzność i biologiczną aktywność gleby) i konwencjonalnego (stosowanie nawozów mineralnych w optymalnych dawkach i interwencyjne stosowanie pestycydów).

Stosowanie zasad IP pozwala na otrzymanie zdrowej żywności pochodzenia roślinnego, w której nie notuje się przekroczeń dopuszczalnych poziomów pozostałości środków ochrony roślin, metali ciężkich, azotanów i innych pierwiastków oraz substancji szkodliwych.

Założenia systemu IP są zbieżne z zasadami integrowanej ochrony roślin. Wprowadzenie tego systemu oznacza stosowanie środków ochrony roślin i innych form interwencji na ekonomicznie i ekologicznie uzasadnionym poziomie tak, aby zmniejszyć lub zminimalizować zagrożenia dla zdrowia ludzi i dla środowiska. Nie zakłada zatem eliminacji chemicznych środków ochrony roślin, ale wprowadza zasadę redukcji ich zużycia i minimalizację niekorzystnych skutków stosowania.

Skuteczne ograniczenie wystąpienia chorób wymaga łączenia różnych metod i zabiegów wykonywanych w sadzie oraz w obiektach przechowalniczych. W celu dobrego przechowania owoców potrzebna jest ochrona chemiczna owoców, ale musi być ona racjonalna, tj. wykonywana tylko wtedy, gdy jest naprawdę potrzebna i odpowiedzialna, czyli z zachowaniem okresów karencji.

Metodyka IP uwzględnia również zasady higieniczno-sanitarne, jakie należy przestrzegać w trakcie zbiorów oraz przygotowania produktów do sprzedaży. Bezpieczeństwo środków spożywczych zapewnia się głównie poprzez podejście zapobiegawcze, np. wdrażanie dobrej praktyki higienicznej GHP (*good hygiene practice*) oraz stosowanie procedur opartych na

¹⁰ R. W. Olszak, 2004, Integrowana produkcja owoców a dobra praktyka ochrony roślin. Prognoza zagrożeń upraw sadowniczych przed szkodnikami w sezonie 2004, Skierniewice, Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa, s. 20-24.

zasadach systemu analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli - HACCP (*hazard analysis and critical control points*).

Uprawa zgłoszona do IP podlega przez cały okres wegetacji czynnościom kontrolnym stwierdzającym spełnienie wymagań produkcji bezpiecznej żywności, a plony są badane w certyfikowanych laboratoriach na obecność pozostałości środków ochrony roślin oraz poziomów azotanów, azotynów i metali ciężkich.

Nad bezpieczeństwem żywności w Polsce nadzór prowadzą Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS, nazwa zwyczajowa: sanepid) oraz Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN).

PIS wykonuje zadania z zakresu zdrowia publicznego, do jej kompetencji należą urzędowe kontrole i monitoring żywności pochodzenia niezwierzęcego - produkowanej i wprowadzanej do obrotu. Zadania realizowane przez PIORiN mają na celu zmniejszenie zagrożenia ze strony organizmów szkodliwych, eliminację negatywnych skutków wynikających z wymiany handlowej i stosowania środków ochrony roślin oraz nadzór nad produkcją materiału siewnego w pełni spełniającego wymagania zdrowotnościowe i jakościowe.

W próbkach pobieranych przez PIORiN z terenu całego kraju przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów stwierdza się jedynie w 1,3 % próbek. Są one oceniane jako niestwarzające zagrożenie dla zdrowia konsumentów.

Eksportowane owoce, w tym jabłka podlegają fitosanitarnej kontroli kwarantannowej na granicy (nadzorowi), o ile obowiązek taki został określony w przepisach państwa ich przeznaczenia, tak, jak to miało miejsce w przypadku: Federacji Rosyjskiej, Białorusi, Kazachstanu (Euroazjatycka Unia Celna), Ukrainy. Dokumentem potwierdzającym właściwą zdrowotność towaru przeznaczonego na eksport jest świadectwo fitosanitarne, wydawane przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na podstawie wniosku złożonego przez eksportera. Świadectwo fitosanitarne potwierdza spełnienie wymagań państwa importującego oraz zaświadcza, że przesyłka jest wolna od organizmów kwarantannowych oraz od wszelkich organizmów szkodliwych.

Wnioski

W okresie polskiej obecności w Unii Europejskiej zwiększyło się znaczenie eksportu artykułów rolno-spożywczych. O wysokiej jakości i uznaniu polskich artykułów żywnościowych świadczyć może fakt, iż ponad 80% ich eksportu trafia do bardziej wymagających zagranicznych konsumentów w krajach rozwiniętych gospodarczo.

Polska sprzedaje owoce i warzywa do nowych krajów dzięki temu, że jest dobrze przygotowana do obsługi tych rynków i wykorzystuje przewagę cenową nad konkurentami. Średnie ceny eksportu z Polski są znacznie niższe niż ceny importu na rynkach Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii i Niemiec.

Z punktu widzenia kształtowania się dochodów producentów rolnych, konieczne jest zwiększenie dywersyfikacji rynków zbytu. Wzrost eksportu jest możliwy w sytuacji relatywnie niskich cen w polskiej ofercie eksportowej i utrzymania tendencji spadkowej zbiorów owoców w krajach zachodnioeuropejskich.

Wszystkie działania prowadzone przez producentów – eksporterów i państwowe instytucje przyczyniają się do tego, aby polska produkcja była zdrowa dla ludzi.

Przedstawione w badaniach zasady produkcji i międzynarodowego handlu owocami potwierdzają postawioną tezę, że polskie produkty są bezpieczne i zdrowe dla ludzi. Zakres chemizacji upraw w Polsce jest od wielu lat niewspółmiernie mniejszy w porównaniu z innymi krajami. Nie istnieją powody, poza ekonomicznymi, dla których spożycie polskich jabłek miałyby być ograniczane.

Na obecny sukces Polski w produkcji i sprzedaży ogrodnictwa wpływ wywarły uwarunkowania historyczne. Motorem napędowym rozwoju sadownictwa w Polsce było kształcenie sadowników na poziomie wyższym. Dlatego cel główny badań opracowania P5: *Kapitał intelektualny polskiego sadownictwa* dotyczył ustalenia tego, w jaki sposób ukształtował się kapitał intelektualny polskiego sadownictwa XXI wieku. Dążąc do realizacji celu sformułowano tezę, że polskie sadownictwo rozwijało się równolegle ze szkolnictwem wyższym, dzięki prowadzeniu badań naukowych i rozpowszechnianiu wiedzy.

W celu uzasadnienia tezy opracowania i zweryfikowania hipotezy czwartej cyklu publikacji: *warunki prawno-polityczne ograniczają prowadzenie działalności rolniczej*, przeanalizowano zmiany, które dokonywały się w uczelniach rolniczych, wskazując ich osiągnięcia i wpływ na rozwój sadownictwa. Wykorzystano materiały udostępnione przez pięć uczelni wyższych, które w 2017 roku zajmowały się pracą naukowo-badawczą i kształciły ogrodników. Dokonano przeglądu literatury przedmiotu i historycznej. Podzielono się wynikami własnej obserwacji środowiska naukowego. Źródłem analiz były dane GUS pochodzące z publikacji poświęconych produkcji ogrodnictwa. Ponadto korzystano z danych Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (IERiGŻ-PIB). Badaniami objęto okres od drugiej połowy XIX wieku do drugiej dekady XXI wieku.

Wyniki i wnioski

Duży wpływ na rozwój nowoczesnej produkcji sadowniczej wywarła aktywność naukowa ośrodków badawczych skupionych w uczelniach rolniczych i branżowych instytucjach badawczych. Rozwój sadownictwa w Polsce jest ściśle związany z zawiązywaniem się wydziałów ogrodniczych na uczelniach wyższych, w pierwszej i drugiej dekadzie XX wieku, tj. w Warszawie, Poznaniu, Krakowie, Lublinie i we Wrocławiu. Katedry (zakłady) sadownictwa należą do najstarszych jednostek organizacyjnych uczelni, nie tylko wydziałów ogrodniczych, co świadczy o tym, że wiedza w zakresie produkcji sadowniczej jest ciągle niewystarczająca. Wyniki badań wskazują na to, że umiejętne połączenie wiedzy teoretycznej z praktyczną daje najlepsze rezultaty. Już przed pierwszą wojną światową istniały nowatorskie rozwiązania i najprawdopodobniej, gdyby nie sytuacja polityczna, zostałyby wprowadzone na szeroką skalę dużo wcześniej.

Obecnie głównymi kierunkami badawczymi wszystkich uczelni w zakresie sadownictwa jest doskonalenie metod produkcji z uwzględnieniem optymalnego nawożenia roślin i wykorzystania środowiska, fizjologia pobiorcza i przechowywalność owoców ogrodniczych. Rozwój sadów karłowatych, wprowadzonych na szeroką skalę z początkiem 2000 roku przyczynił się do osiągnięcia obecnej wielkości produkcji.

O wartości polskiego sadownictwa świadczą naukowcy, będący sadownikami. Kapitał intelektualny polskich sadowników tworzą: wykształcenie, kwalifikacje i dbałość o doskonalenie zawodowe, wiedza technologiczna i kompetencje, które przejawiają się w produkcyjnych osiągnięciach.

Równolegle prowadzone badania u ogrodników i producentów zwierząt, w tym bydła, trzody chlewnej, zwierząt futerkowych, drobiu i ryb przyczyniły się do skonkretyzowania istoty działalności rolniczej w publikacjach P8: *Rolnictwo – sprawozdawczość w różnych branżach* oraz P9: *Działalność rolnicza*.

Celami opracowania P8: *Rolnictwo – sprawozdawczość w różnych branżach* były:

- wyjaśnienie zasad identyfikacji składników aktywów biologicznych i roślin produkcyjnych;
- omówienie wpływu przemiany biologicznej na pomiar zmiany;
- zaprezentowanie sposobu ujęcia dotacji rządowych do działalności rolniczej;
- przedstawienie zakresu ujawnień występujących w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Realizacja celów opracowania przyczyniła się do pozytywnej weryfikacji drugiej hipotezy pomocniczej, która brzmiała następująco: *specyfika procesu produkcyjnego decyduje o kategorii, momencie i parametrach wyceny produktów rolniczych.*

Celem publikacji P9: *Działalność rolnicza* było wyjaśnienie głównych zasad (polityki) rachunkowości stosowanych do działalności rolniczej, a w szczególności określenie zasad wyceny i ujmowania aktywów biologicznych oraz niebiologicznych produktów rolniczych, ustalania przychodów i kosztów działalności rolniczej oraz określenie zakresu informacji na temat działalności rolniczej, prezentowanych i ujawnianych w sprawozdaniu finansowym. W opracowaniu zaproponowano kompleksowe rozwiązanie, z którego może skorzystać podmiot nie będący rolnikiem, rolnik prowadzący indywidualne gospodarstwo rolne albo działalność zorganizowaną w grupach producenckich, dzięki czemu została pozytywnie zweryfikowana hipoteza pierwsza cyklu publikacji, która brzmiała: *prowadzenie działalności rolniczej nie zostaje ograniczone do podmiotu o statusie rolnika.*

Działalność rolnicza polega przede wszystkim na produkcji zwierząt i roślin - żywych organizmów, zbudowanych z komórek zdolnych do procesów życiowych: przemiany materii, wzrostu i rozmnażania. Wzrost biologiczny polega na zwiększaniu się rozmiarów komórek budujących organizm, zwiększaniu się ich liczby lub na obu tych procesach. Rozwój organizmów żywych obejmuje całość zmian, jakie zachodzą w ciągu ich życia. Organizmy żywe są zdolne do rozmnażania się (reprodukcji), czyli do wytwarzania potomstwa.

Procesy wzrostu, umniejszenia (degeneracji), produkcji i prokreacji aktywów biologicznych, które powodują jakościowe lub ilościowe zmiany ich samych będziemy związane są przemianą biologiczną. Podlegające przemianie biologicznej, zwierzęta i rośliny uprawne nazywane są aktywami biologicznymi. Będą nimi też rośliny produkcyjne.

Działalność rolnicza wykorzystuje środowisko naturalne, w szczególności ziemię. Jest to najważniejszy środek pracy, który w odróżnieniu od innych środków trwałych, które zużywają się w procesie produkcji, pozostaje przy odpowiedniej uprawie niezmienny. Nie podlega zatem amortyzacji.

Innymi, specyficznymi cechami działalności rolniczej, powodującej konieczność dostosowania rozwiązań ewidencyjnych, są:

- a) rozbieżność między czasem trwania pracy i produkcji, przy długim cyklu produkcyjnym,
- b) złożoność i różnorodność rodzajów działalności oraz faz produkcji, uwarunkowanych przez naturę,

-
- c) cele produkcyjne, oparte na naturalnym przyroście masy produktu i rozwoju żywego materiału wejściowego,
 - d) cykliczność poszczególnych faz produkcji,
 - e) występowanie produktów łącznych (podstawowych i ubocznych),
 - f) wewnętrzny obrót czynników i efektów,
 - g) duży stopień ryzyka w sferze produkcji, wywołany zdarzeniami losowymi, oraz brak stabilności cen zbywanych produktów.

Czas trwania produkcji rolnej i jej wielkość zależą w dużym stopniu od naturalnych warunków wzrostu i rozwoju materiału wejściowego. Naturalne warunki produkcji rolnej są niezależne od człowieka i obejmują takie czynniki, jak: jakość gleby, wilgotność, temperaturę powietrza, ilość opadów. Człowiek w coraz większym stopniu wpływa na naturalny proces wzrostu i rozwoju, a także oddziałuje na czynniki naturalne. Czas trwania produkcji jest to okres, w czasie którego materiał wejściowy przekształca się w produkt końcowy (gotowy), natomiast czas pracy jest okresem, w ciągu którego materiał wejściowy bierze udział w procesie pracy.

Cechą produkcji rolniczej jest jej sezonowość, wynikająca z warunków klimatycznych oraz naturalnych warunków rozwoju roślin i zwierząt. Większość produktów roślinnych jest otrzymywana w ciągu okresu rocznego, a pozostała w okresie nawet kilku lat. Rośliny wydają plon jednorazowo albo przez wiele lat. Sezonowość produkcji zwierzęcej przejawia się cyklicznością urodzeń, zależną od zdolności rozrodczych zwierząt i naturalnych warunków przyrodniczych. Cechą charakterystyczną produkcji rolniczej jest powstawanie masy produktu w wyniku naturalnego przyrostu i rozwoju żywego materiału wejściowego. Rozwój roślin i zwierząt regulowany jest indywidualnymi dla danego gatunku fazami rozwoju.

Kolejną cechą działalności rolniczej jest pozyskiwanie wielu materiałów wyjściowych, wykorzystywanych często w tym samym podmiocie w następnych cyklach produkcyjnych.

Wytworami działalności rolniczej, tj. działalności związanej z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt będą produkty rolnicze (rolne). Stanowią one kategorię produktów gotowych. Wystąpienie przemiany biologicznej warunkuje możliwość zbioru lub pozyskania, podczas których następuje oddzielenie produktu rolniczego od aktywów biologicznych lub zakończenie procesów życiowych aktywów biologicznych. Obok głównych produktów rolniczych często występują uboczne oraz produkty niezakończone.

Zaproponowano podział aktywów biologicznych ze względu na:

- a) przeznaczenie (pełnioną rolę, funkcję) - na konsumpcyjne i produkcyjne.

b) czas trwania przemiany biologicznej - na trwałe i obrotowe.

Jeżeli w wyniku wystąpienia przemiany biologicznej, kończącej się zakończeniem procesów życiowych lub osiągnięciem określonego etapu wzrostu (rozwoju), możliwe staje się przeznaczenie aktywów do sprzedaży, np.: inwentarza żywego, ryb w gospodarstwach rybnych, uprawy kukurydzy i pszenicy, to otrzymane produkty gotowe nazwiemy biologicznymi aktywami konsumpcyjnymi.

Biologicznymi aktywami produkcyjnymi są z kolei aktywa posiadane celem wykorzystywania w wielu cyklach produkcyjnych, kończących się dostarczeniem produktów rolniczych. Podział aktywów biologicznych ze wskazaniem przykładów prezentuje tabela nr 1.

Tabela nr 1. Klasyfikacja i przykłady aktywów biologicznych

AKTYWA BIOLOGICZNE		
	roślinne	zwierzęce
Aktywa trwałe produkcyjne	Środki trwałe	
	drzewa owocowe, plantacje krzewów owocowych – porzeczek, malin, agrestu, winnice, uprawy truskawek, mateczniki podkładek wegetatywnych szparagarnie, chmielniki	stado hodowlano-użytkowe: bydło (krowy i buhaje) konie hodowlane (klacze i ogiery) trzoda chlewna (maciory i knury) owce (matki i tryki)
		stado robocze: pociągowe (konie robocze, woły, muły, osły), zwierzęta w cyrkach, ogrodach zoologicznych
Aktywa obrotowe produkcyjne		Stado hodowlano-użytkowe:
	uprawy jednoroczne uprawy polowe roślin motylkowych – lucerny, koniczyny	drób nieśny, koguty zwierzęta futerkowe ryby tarlaki pszczóły - roje
Aktywa obrotowe konsumpcyjne	Produkty biologiczne	
	nasiona zbóż ziemniaki, marchew jabłka, gruszki, czereśnie, maliny drzewka owocowe, podkłádki, podkłádki generatywne, śpiące oczka, zrazy sádzonki	jaja zwierzęta utuczone (opasy, konie rzeźne, tuczniki, drób utuczony) zwierzęta będące przedmiotem sprzedaży (pisklęta, narybek)

Źródło: opracowanie własne

W opracowaniu P9: *Działalność rolnicza* zaproponowano zakresy przedmiotowe obiektów inwentarzowych. Pojedynczym obiektem inwentarzowym biologicznych aktywów trwałych w produkcji zwierzęcej będzie każde zwierzę zaliczone do aktywów trwałych. Pojedynczym obiektem inwentarzowym biologicznych aktywów trwałych w produkcji roślinnej będzie uprawa obejmująca zbiorowość roślin wieloletnich (a nie poszczególne rośliny tej uprawy), rosnących na określonej powierzchni gruntu, jednorodnych pod

względem gatunku lub odmiany. Grunt, w którym uprawia się rośliny wieloletnie, stanowi odrębny obiekt inwentarzowy. Obiekty pomocnicze, takie jak np. ogrodzenia lub urządzenia służące do nawadniania upraw roślin, traktuje się jak części peryferyjne zwiększające wartość obiektu inwentarzowego, lub samodzielne obiekty inwentarzowe. Częścią składową obiektu inwentarzowego - "uprawa roślin wieloletnich", mogą być zainstalowane podpory indywidualne lub konstrukcje wspierające drzewa lub krzewy (szpalery), jeśli są niezbędne do prowadzenia uprawy.

W przedłożonych publikacjach przedstawiono zasady wyceny biologicznych aktywów trwałych i obrotowych w produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz niebiologicznych produktów rolniczych z nich pozyskanych. Omówiono sposób wyceny stada hodowlano-użytkowego, zwierząt znajdujących się w odchowie, tuczu i opasie, futerkowych oraz odławianych, upraw roślin wieloletnich oraz jednorocznych. Przedstawiono zasady wyceny produktów rolniczych, w tym produktów łącznych, w koszcie ich wytworzenia, wraz z zasadami przeprowadzenia kalkulacji zależnej od rodzaju działalności rolniczej oraz typu produkcji – jednorodnej i różnorodnej.

Obserwacja procesów i zjawisk zachodzących w przyrodzie pozwoliła na wyodrębnienie procesów produkcyjnych wpływających na koszty wytworzenia produkcji zwierzęcej i roślinnej z podziałem na bezpośrednie i pośrednie.

Ustalenie kosztów wytworzenia produktów zwierzęcych wymaga grupowania i rozliczania kosztów działalności dla każdego: gatunku, rasy, kategorii zwierząt oraz poszczególnych produktów z uwzględnieniem eliminacji kosztów przychówka, w sytuacji padnięć zwierząt młodych w pierwszych dniach po urodzeniu, która szczególnie często występuje przy chowie trzody chlewnej i zwierząt futerkowych. Koszty wytworzenia produktów roślinnych mogą być grupowane dla poszczególnych upraw lub odmian.

W zakresie opracowań P8: *Rolnictwo* i P9: *Działalność rolnicza*, znalazło się przedstawienie zasad ujmowania dotacji rządowych, w tym do aktywów biologicznych oraz propozycji zakresu ujawnień. Wyjaśniono, że jednostki otrzymujące wsparcie mogą je ująć w momencie, kiedy dotacja stanie się należna lub gdy spełnione zostaną warunki związane z przyznaniem dotacji rządowej.

Na dzień bilansowy zwierzęta oraz uprawy roślin wieloletnich, stanowiące biologiczne aktywa trwałe wykazuje się w aktywach bilansu jako „Inne środki trwałe”. Zwierzęta niespełniające tych kryteriów wykazuje się w zapasach w wyodrębnionej pozycji –

„Inwentarz żywy”, tak jak produkty rolnicze zaliczane do produktów gotowych lub produktów w toku.

Prezentacji w dodatkowej informacji i objaśnieniach sprawozdania wymaga przedstawienie zakresu zmian wartości grup rodzajowych środków trwałych, zawierające stan tych aktywów na początek roku obrotowego, zwiększenia i zmniejszenia oraz stan końcowy, w tym z tytułu: aktualizacji wartości, nabycia, przemieszczenia wewnętrznego, oraz podobne przedstawienie stanów i tytułów zmian dotychczasowej amortyzacji.

Opracowanie ostatniej z przedstawionych publikacji P9: *Działalność rolnicza* było zwieńczeniem prac naukowych, prowadzonych po doktoracie. Zrealizowane w okresie 2014 – 2018 r. oryginalne osiągnięcie projektowe stanowi syntezę prowadzonych badań naukowych oraz ponad dwudziestoletnich doświadczeń zawodowych autorki zdobytych w pracy w rolnictwie.

Opracowanie Standardu w sprawie Rachunkowości w ramach Programu Pomocy Technicznej w Zakresie Sprawozdawczości Finansowej (FRTAP) zostało sfinansowane przez Bank Światowy – Centrum ds. Reformy Sprawozdawczości Finansowej, w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej przy współpracy Komitetu Standardów Rachunkowości. Realizacja projektu indywidualnego miała na celu budowanie zdolności instytucjonalnych i prawnych na poziomie krajowym w zakresie sprawozdawczości finansowej i audytu w sektorze prywatnym oraz wspieranie nowych krajów członkowskich UE w ich wysiłkach zmierzających do utworzenia zrównoważonych i stabilnych ram regulacyjnych i instytucjonalnych dla potrzeb sprawozdawczości finansowej jednostek sektora prywatnego.

Wnioski

Charakterystyczna działalność, jaką jest rolnicza, wymagała ujednolicenia znaczenia wielu pojęć. Do najważniejszych, które wymagały wyjaśnienia, zaliczają się, m. in.: aktywa biologiczne, biologiczne aktywa w produkcji zwierzęcej i roślinnej, działalność rolnicza, produkty rolnicze (rolne), przemiana biologiczna, zbiory, stado.

Różnorodność świata zwierząt i roślin utrudnia ich klasyfikację. Biologiczne aktywa trwałe w produkcji zwierzęcej i roślinnej, które spełniają cechy aktywów produkcyjnych, ponieważ wykorzystywane są w wielu cyklach produkcyjnych, zaliczane zostają do środków trwałych, kończących się wytworzeniem produktów rolniczych. Biologiczne aktywa

obrotowe w produkcji zwierzęcej i roślinnej obejmują aktywa produkcyjne oraz, nadające się do sprzedaży, produkty rolnicze (aktywa konsumpcyjne).

Do aktywów biologicznych nie zaliczają się te produkty, które nie są zdolne do prowadzenia wszystkich trzech procesów życiowych, tj.: przemiany materii, wzrostu i rozmnażania.

Duży stopień ryzyka w sferze produkcji oraz brak stabilności cen zbywanych produktów ma wpływ na zastosowane podejścia do wyceny aktywów biologicznych i produktów rolniczych. Jednostka ujmuje składnik aktywów biologicznych lub produkty rolnicze tylko wówczas, gdy kontroluje składnik aktywów w wyniku przeszłych zdarzeń, istnieje prawdopodobieństwo, że uzyska z nich w przyszłości korzyści ekonomiczne oraz ich wartość godziwą, cenę nabycia albo koszt wytworzenia można wiarygodnie ustalić.

Wybór podstawy wyceny produktów rolniczych zależy od warunków ich produkcji i sprzedaży, a różnorodność rodzajów działalności rolniczej oraz otrzymywanych w niej produktów powoduje, że nie przyjęto jednego podejścia do wyceny produktów rolniczych. Ustalanie wartości produktów ma się odbywać na podstawie wiarygodnego parametru wyceny. Czynniki decydującymi o wycenie są: czas trwania produkcji, zagrożenia wpływające na zbiór lub pozyskanie produktów, stopień dokładności, w jakim następuje przypisanie kosztów do poszczególnych produktów, możliwości przetrzymania produktów do najbardziej odpowiedniego momentu na zbiór i sprzedaż oraz odzyskania poniesionych kosztów na ich wytworzenie w cenie sprzedaży. Po dokonaniu identyfikacji czynników jednostka podejmuje decyzję, co do parametru wyceny.

Ze względu na duże ryzyko utraty produkcji do czasu jest zbioru, pozyskania lub sprzedaży uzasadniane jest odstępianie od jej wyceny początkowej.

d) wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse

Motywy podjęcia badań nad identyfikacją podmiotów, wyborem odpowiednich form prowadzenia działalności rolniczej, pomiarem skutków zdarzeń były istniejące w literaturze sprzeczności identyfikujące podmiot, jak i sam przedmiot badań. Stworzony rolnikom, w szczególności zajmującym się ogrodnictwem, system organizacji działalności nie został dopasowany do jej charakterystyki, a w szczególności ryzyka prowadzenia. To niedopasowanie formy prawnej powoduje, że ryzyko jednostki w powiązaniu ze skalą ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa gospodarczego kraju.

Przeprowadzone w cyklu publikacji studia literaturowe oraz badania empiryczne miały na celu wyznaczenie wpływu specyfiki i warunków prowadzonej działalności rolniczej na identyfikację i pomiar skutków zdarzeń gospodarczych. Cel ten został osiągnięty. Specyfika prowadzenia działalności i warunki w jakich jest ona prowadzona zostały wyznaczone. Ich wpływ jest widoczny w zaproponowanych zasadach identyfikacji kategorii aktywów biologicznych i niebiologicznych, zasadach wyceny biologicznych aktywów, metodach kalkulacji kosztów wytworzenia, formach prowadzenia działalności – indywidualnej lub grupowej.

Za znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej finanse uznaje się:

- przedstawienie charakterystyki działalności rolniczej i procesów produkcji żywych organizmów, podlegających naturalnym procesom przemiany, warunkujących kategorie, moment i parametry wyceny produktów rolniczych;
- przedstawienie zasad identyfikujących zwierzęce i roślinne aktywa biologiczne oraz cech charakteryzujących aktywa biologiczne, pozwalające na odróżnienie ich od aktywów nie biologicznych (inwentarza martwego, nieożywionego), mających wpływ na określenie momentów i parametrów wyceny;
- ujednolicenie międzynarodowego języka rachunkowości w wyniku uporządkowania zakresów pojęciowych definicji określających: rolnika, działalność rolniczą, aktywa biologiczne, biologiczne aktywa trwałe i obrotowe w produkcji zwierzęcej i roślinnej, zbiorczych i indywidualnych obiektów inwentarzowych, jednostek kalkulacyjnych wraz z regułami ich użycia;
- wprowadzenie rodzajowej klasyfikacji aktywów biologicznych;
- opracowanie założeń polityki rachunkowości stosowanej w działalności rolniczej, prowadzonej m.in. przez ogrodnicze grupy producentów rolnych, a obejmującej w szczególności: określenie zasad wyceny i ujmowania aktywów biologicznych oraz niebiologicznych produktów rolniczych, ustalania przychodów i kosztów działalności rolniczej oraz określenie zakresu informacji na temat działalności rolniczej, prezentowanych i ujawnianych w sprawozdaniu finansowym.
- objaśnienie zasad wyceny biologicznych aktywów trwałych i obrotowych w produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz niebiologicznych produktów rolniczych z nich pozyskanych; w tym wyceny: stada hodowlano-użytkowego, zwierząt znajdujących się w odchowcie, tuczu i opasie, futerkowych oraz odławianych, upraw roślin wieloletnich

oraz jednorocznych, produktów łącznych w koszcie ich wytworzenia, wraz z zasadami przeprowadzenia kalkulacji zależnej od rodzaju działalności rolniczej oraz typu produkcji – jednorodnej i różnorodnej.

- zidentyfikowanie czynników wpływających na wybór parametrów wyceny produktów rolniczych oraz procesów produkcyjnych na potrzeby przyporządkowania i rozliczania kosztów wytwarzania między produkty;
- zidentyfikowanie warunków tworzenia i funkcjonowania ogrodnich grup producentów rolnych oraz ukazanie wpływu formy prawnej na konieczność dostosowania rozwiązań organizacyjnych prowadzonej działalności rolniczej;
- dobór formy prawnej prowadzenia działalności rolniczej odpowiedniej z punktu widzenia rolników, zabezpieczającej wkłady przed ryzykiem ich utraty;
- wskazanie potrzeby zmiany systemu udzielania gwarancji i poręczeń kredytowych ogrodnim grupom producentów rolnych oraz wprowadzenia zabezpieczeń przez państwowe osoby prawne, uczestniczące w finansowaniu ich powstawania i rozwoju;
- wyznaczenie miary sukcesu ogrodnich grup producentów rolnych, którą jest wielkość organizacji opisywana przez ilość zrzeszonych członków oraz powierzchnię użytków wykorzystywaną przez członków;
- identyfikację symptomów i czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych zagrożeń dla stabilnej sytuacji finansowej grup, w tym ograniczeń prawnych;
- modyfikację modelu oceny kondycji finansowej ogrodnich grup producentów rolnych, uwzględniającego istnienie i potrzeby członków grupy; podczas analizy poziomu zadłużenia należy wyłączać zobowiązania wobec członków grupy powstałe z tytułu zaciągniętych pożyczek lub innych czynności prawnych o podobnych skutkach, w szczególności z tytułu dostaw towarów, dokonanych na rzecz grupy w okresie ostatnich pięciu lat oraz akceptować niski poziom rentowności sprzedaży.
- określenie wpływu kształcenia sadowników na poziomie wyższym oraz przestrzegania zasad produkcji roślinnej w dwóch systemach: integrowanej produkcji (IP Integrated production) i integrowanej ochrony roślin (IPP Integrated plant protection) na bezpieczeństwo produkowanej żywności oraz na zmiany w organizacji działalności;
- harmonizację rachunkowości w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą, mającą na celu redukcję różnic między krajami w skali globalnej oraz poprawę jakości informacji dostarczanych przez sprawozdawczość finansową w wyniku zmiany zakresu ujawnianych informacji.

5. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Dorobek naukowy, poza wskazanym cyklem publikacji, ukształtowały zainteresowania, które koncentrują się wokół trzech zasadniczych obszarów tematycznych. Są nimi:

- a) rachunek kosztów, w tym produkcji sprzężonej oraz na potrzeby cenotwórstwa;
- b) wyceny w rachunkowości finansowej;
- c) metodologia rachunkowości; oraz
- d) pozostałe zagadnienia.

a) rachunek kosztów, w tym produkcji sprzężonej oraz na potrzeby cenotwórstwa

W okresie przed uzyskaniem stopnia doktora moja aktywność naukowa skoncentrowana była głównie na nowych zasadach cenotwórstwa wprowadzonych do sektora energetycznego, a zwłaszcza sposobu pokrywania kosztów rozwoju, modernizacji i ochrony środowiska oraz przyłączania odbiorców ciepła i energii elektrycznej do sieci. W przyjętej w 1997 r. ustawie Prawo energetyczne¹¹ pojawiła się kategoria kosztów uzasadnionych, jako specyficzne „novum” dla sektora energetycznego. Jednakże żaden artykuł tej ustawy nie wyjaśniał, co kryje się pod pojęciem - koszty uzasadnione. Przedsiębiorstwom energetycznym, w tym ciepłowniczym, zostało przyznane prawo do ustalania cen na podstawie kosztów uzasadnionych, natomiast Urzędowi Regulacji Energetyki do ich zatwierdzania.

Przeprowadzone na potrzeby rozprawy pt. *Determinanty kształtowania kosztów uzasadnionych u producenta ciepła* studia literaturowe oraz szeroko zakrojone w przedsiębiorstwach energetyki zawodowej polskich elektrowniach, elektrociepłowniach i ciepłowni badania empiryczne miały na celu identyfikację czynników wywierających decydujący wpływ na powstawanie, wysokość, strukturę i dynamikę kosztów uzasadnionych. Cel ten został osiągnięty, wyrazem czego było ujęcie ich w trzech płaszczyznach, wywodzących się z obszarów:

- społeczno-gospodarczego, warunkującego rozwój ciepłownictwa,
- polityki państwa ukierunkowanej na efektywność energetyki,
- specyfiki procesu produkcyjnego ciepła.

¹¹ Dz. U. 1997 Nr 54, poz. 348, z późn. zm.

Czynniki te zostały wyznaczone, a mechanizm ich funkcjonowania przedstawiony. Identyfikacja mechanizmu kształtowania kosztów uzasadnionych pozwoliła wskazać na te czynniki, których oddziaływanie jest niezależne od producenta ciepła i w związku z tym, powinny być one akceptowane przez Regulatora (Urząd Regulacji Energetyki). Nie mniejszy wpływ na działalność podmiotów wytwórczych odgrywały i odgrywają uwarunkowania polityki energetycznej oraz samorządy gminne.

Wyniki badań prowadzone na potrzeby rozprawy doktorskiej pokazały, że zarówno w przywołaniu jak i interpretowaniu kosztów uzasadnionych przyjęto techniczno-inżynierskie podejście do ustalania ich zakresu i wysokości, abstrahując od faktu, że koszty bez względu na przymiotnik są kategorią ekonomii. Koszty uzasadnione są, zatem kategorią ekonomiczną powstałą na gruncie prawa, ułatwiającego administrowanie procesami gospodarczymi.

Na podstawie dokumentacji wniosków taryfowych składanych u Regulatora, udostępnionej przez osiem przedsiębiorstw, na 33 funkcjonujące w Polsce w energetyce zawodowej, powstała mapa kosztów kwalifikowanych przez wytwórcę do uzasadnionych. W wyniku prowadzonych w rozprawie rozważań nt. czynników wpływających na koszty uzasadnione została sformułowana następująca kosztu uzasadnionego:

Koszt uzasadniony jest to administracyjne narzędzie Regulatora, wykorzystywane przez niego, w procesie zatwierdzania cen, do dyscyplinowania struktury i poziomu kosztów producentów ciepła.

Do głównych osiągnięć badawczych z okresu pracy na polu identyfikacji determinant kształtujących koszty uzasadnione u producentów ciepła zaliczyłabym:

- precyzyjnie określone pojęcie determinanty kosztotwórczej,
- ukazanie istoty kosztu uzasadnionego w znaczeniu prakseologicznym, jako kategorii prawa oraz kategorii rachunkowości,
- wyznaczenie determinant właściwych kosztom uzasadnionym podmiotów działających w warunkach monopolu naturalnego,
- wyjaśnienie przyczyn tworzenia scentralizowanych źródeł ciepła w aglomeracjach,
- przedstawienie na czym polega lokalny charakter prowadzonej aktywności gospodarczej przez producenta ciepła,
- wskazanie wpływu wybranych regulacji prawnych na konieczność ponoszenia kosztów i na ich wysokość,

-
- wyjaśnienie wpływu specyfiki produkcji ciepła i zastosowanego paliwa oraz parametrów charakteryzujących pracę urządzeń wytwórczych na poziom kosztów producenta ciepła,
 - porównanie kosztów uzasadnionych, zaakceptowanych przez Regulatora, powstałych pod wpływem zidentyfikowanych determinant w przedsiębiorstwach ciepłowniczych przyjętych do badania.

W efekcie pracy naukowej, do momentu uzyskania stopnia doktora, poza rozprawą doktorską, powstało 16 publikacji, w tym:

Łakomiak A., *Przesłanki stosowania rachunku kosztów docelowych w ciepłownictwie*, V Konferencja Naukowo-Techniczna pt. Rynek Energii Ciepłej REC'99, wyd. KAPRINT, Lublin 1999, s. 71-74. Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8)

Łakomiak A., 1999, *Przesłanki stosowania rachunku kosztów docelowych w ciepłownictwie*, w: Prace Naukowe nr 831 Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu, Budżetowanie przychodów i kosztów, tom II Komunikaty, Wrocław, ISSN 0324-8445, s.112–115, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (10)

Łakomiak A., 2000, *Uwolnienie cen energii a jej koszty uzasadnione*, współautor A. Kardasz, Rynek energii nr 2/2000, wyd. Kaprint, Lublin, s. 6-9, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (11)

Łakomiak A., 2000, *Koszty w ciepłownictwie*, Rachunkowość budżetowa, nr 2/2000, Infor Sp. z o. o., Warszawa, s. 22-23, Liczba punktów wg MNiSW: 0 (0)

Łakomiak A., 2001, *Wyodrębnianie ośrodków odpowiedzialności za koszty w elektrociepłowni jako metoda zwiększenia efektywności jednostki*, Rynek energii elektrycznej: liberalizacja – szanse i zagrożenia, VIII Konferencja Naukowo-techniczna REE'2001, Kazimierz Dolny, wyd. Pektor Sp. z o.o. Lublin, tom II referaty dodatkowe i referaty sponsorowane, 2001, s. 91-100. ISBN 83-914954-2-6, Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8)

Łakomiak A., 2001, *Rachunek kosztów docelowych jako narzędzie strategicznej rachunkowości zarządczej przedsiębiorstw energetycznych*, w: I ogólnopolskie Seminarium Doktorskie Rachunkowości i Finansów, Wyższa Szkoła Finansów i Rachunkowości, Sopot 2001, s.128-132, ISBN 83-71875-99-1, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (8)

Łakomiak A., 2001, *Inwestowanie w nowoczesne technologie energetyczne jako czynnik kształtujący koszty produkcji*: „Rynek energii” nr 3/2001, wyd. Kaprint, Lublin, s. 20-23, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (11)

Łakomiak A., 2001, *Koszt docelowy a dyskontowe metody oceny inwestycji*, „Rynek energii” nr 6/2001, wyd. Kaprint, Lublin, s. 29-33, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (11)

Łakomiak A., 2002, *Rola kosztów w rachunku efektywności ekonomicznej inwestycji rzeczowych na przykładzie rozbudowy elektrociepłowni*, Prace Naukowe AE nr 961 „Inwestycje w rachunkowości”, Wrocław, s. 213-227, Liczba punktów wg MNiSW: 6 (10)

Łakomiak A., 2004, *Gmina-przedsiębiorstwo ciepłownicze-rynek ciepła*, współautor A. Kardasz, Rynek Energii 1/2004, s.14, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (11)

Łakomiak A., 2004, *Charakterystyka produkcji ciepła ze szczególnym uwzględnieniem produkcji skojarzonej*, Rynek energii 5/2004, Kaprint, Lublin, s.23-31. ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11)

Łakomiak A., 2005, *Determinanty kształtowania kosztów uzasadnionych u producenta ciepła – geneza problemu*. V Ogólnopolskie Seminarium Doktorskie Rachunkowości i Finansów, Sopot, s. 72-74; ISBN 83-7426-168-4, Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8)

Łakomiak A., 2005, *Polityka ekologiczna państw Unii Europejskiej*, Rynek energii nr 6 (61), wyd. Kaprint, Lublin, s. 7-12, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11)

Łakomiak A., 2006, *Polityka energetyczna Polski w latach 1980-2005*, Rynek energii nr 2 (63), wyd. Kaprint, Lublin 2006, s. 12-17., , ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11),

Łakomiak A., 2006, *System prawa ochrony środowiska w Polsce*, Rynek energii nr 3 (64), wyd. Kaprint, Lublin, s. 11-22. , ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11)

Łakomiak A., 2007, *Znaczenie pojęcia koszt uzasadniony*, w: Rynek ciepła 2007, Materiały i studia/Kaproń Henryk (red.), ISBN 978-83-915429-6-5, s. 65-77, Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8)

Pojawiające się nieustannie nowe rozwiązania wytwórcze oraz nowe konstrukcje aparatur i urządzeń wpływają na wybór metod produkcji. Wybór źródeł wytwórczych jest w energetyce skomplikowany i zależny od wielu czynników. Określenie technicznych paramentów (wskaźników) wpływających na poziom i strukturę kosztów wytwarzania ciepła i energii elektrycznej wytwarzanych w kogeneracji stało się celem dalszych badań zaprezentowanych w pracy:

Łakomiak A., 2018, *Technologiczne wyznaczniki kosztów wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w branży ciepłowniczej*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie nr 30, pod red. Anna Brzozowskiej, Częstochowa, ISSN 2083-1560, s. 172-189, DOI: 10.17512/znpcz.2018.2.15, Liczba punktów wg MNiSW: 7 (7)

Przeprowadzone badania potwierdziły, że logikę gospodarowania w energetyce stanowią prawa fizyki. To one decydują o technice, technologii i przesyle produktów. Racjonalność w

działaniu źródeł wytwórczych przejawia się w pozyskiwaniu, przetwarzaniu i przesyłaniu jak najniższym kosztem. Wykonanie tego zadania wymaga sprawnego powiązania urządzeń z nośnikami energii, ponieważ od efektywności przemian zależą koszty wytwarzanej (przetwarzanej) energii. Na ekonomiczność wytwarzania ciepła mają wpływ właściwości zużywanego surowca energetycznego oraz dobór rodzaju oraz parametrów roboczych czynnika termodynamicznego.

Wybór technologii produkcji zależy również od uciążliwości dla środowiska. Skojarzone wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła charakteryzuje się dużą sprawnością ogólną oraz daje znaczne oszczędności paliwa w porównaniu z gospodarką rozdzieloną. Im wyższe wartości opałowe spalanych paliw i im wyższe sprawności urządzeń wytwórczych, tym zużycie paliw jest mniejsze i niższe koszty wytwarzania.

W dalszej pracy naukowej kontynuowano badania w zakresie mechanizmu regulacji cen w przedsiębiorstwach sieciowych należących do różnych branż. Problematyce działalności regulowanej poświęcono Rozdział 26. *Działalność w sektorach regulowanych*, Część 5 – *sprawozdawczość w różnych branżach*, Łakomiak A., 2019, w: Sprawozdanie finansowe według MSSF/B. Nita i W. Hasik (red.), Wolters Kluwers, Warszawa, ISBN 978-83-8124-963-8, Udział procentowy w autorstwie: 100%, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8).

Celami badań w zakresie odroczonego salda, które powstają w działalności regulowanej było:

- wyjaśnienie mechanizmów regulacji cen na rynkach regulowanych przez uprawnione organy;
- zaprezentowanie sposobu rozliczania sald dotyczących działalności, w której ceny i stawki opłat podlegają regulacjom;
- omówienie wymogów sprawozdawczych w przypadku odraczania sald kont powstających w przypadku dostarczania dóbr lub usług klientom na rynkach regulowanych;
- omówienie porównywalności sprawozdań finansowych jednostek zaangażowanych w działalność, w której ceny podlegają regulowaniu;
- przedstawienie zakresu ujawnień występujących w sprawozdaniu z sytuacji finansowej

b) wycena w rachunkowości finansowej

Równolegle z identyfikacją czynników kosztotwórczych w sektorze energetycznym i rolniczym, przedmiotem badań były sposoby pomiaru skutków zdarzeń i procesów szczegółowych zagadnień. Przedstawiono teoretyczne i praktyczne aspekty wyceny składników majątkowych, skutków łączenia podmiotów oraz wyników działalności. Pomiar ilościowy i wartościowy składników majątkowych oraz zobowiązań dotyczył: środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji, produktów oraz rezerw zaświadczenia pracownicze.

Szczegółowym zagadnieniom rachunkowości poświęcono trzynaście publikacji, w tym siedem powstało przed obroną rozprawy doktorskiej a sześć po tym okresie – po 2007 r.

Badania w zakresie pomiaru wniosły znaczny wkład w rozwój dyscypliny finanse.

Wyróżniono typy ośrodków odpowiedzialności, dzieląc je ze względu na realizowane cele lub zadania oraz wskazano, że możliwości oceny ośrodków odpowiedzialności za wyniki istnieją w podmiotach o rozbudowanych strukturach, przedstawiono zasady tworzenia centrów zysku oraz zasady grupowania kosztów według nośników kosztów.

Przeprowadzone rozważania na temat metod identyfikacji kosztów pozwoliły ustalić zasady ustalania kosztów wytwarzania produktów oraz wpływ ich podziału na bezpośrednie, pośrednie, zmienne i stałe w części uzasadnionej i nieuzasadnionej normalnym poziomem zdolności wytwórczych na wycenę zapasów i poziom wyniku finansowego.

Skonkretyzowano zasady rozliczania wspólnych przedsięwzięć, finansowanych przez kilka podmiotów, w wyniku których powstają nowe obiekty inwentarzowe.

Przedstawiono metodologię wyliczenia wartości przyszłych zobowiązań na potrzeby ustalania wysokości rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych innych niż wynagrodzenia, czyli odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych.

Wyjaśniono istotę i znaczenia dwóch kategorii ekonomicznych, ustalanych w trakcie procesu łączenia jednostek gospodarczych – ceny przejęcia i kosztu połączenia - z punktu widzenia prawidłowego ujęcia i rozliczenia procesu łączenia podmiotów łączących się.

Zidentyfikowano cechy praw do emisji gazów cieplarnianych, umożliwiające zakwalifikowanie ich do wartości niematerialnych i prawnych oraz przedstawiono czynniki wpływające na ich wycenę.

Zwrócono uwagę na sposoby zarządzania kapitałami przedsiębiorstw ciepłowniczych. Doprecyzowano pojęcie kapitału na potrzeby identyfikacji czynników wpływających na poziom uzasadnionego zwrotu z kapitału zaangażowanego w działalność przedsiębiorstw ciepłowniczych. Ze względu na stopień wykorzystania poszczególnych aktywów do generowania dochodów podzielono go na całkowicie zbędny, nadmierny i nieefektywnie wykorzystywany. Wyznaczono czynniki ryzyka działalności ciepłowniczej uwzględniające jej specyfikę, np. lokalny charakter, ograniczoną możliwość wpływania na poziom cen, zapewnienie odbioru produkcji. Dokonano podziału możliwych źródeł zagrożeń w działalności. Przedstawiono zależności pomiędzy marżą a kosztami pozyskania kapitałów. Zasady ustalania cen wymagają od przedsiębiorstw ciepłowniczych umiejętności powiązania pożądanej przez nich wysokości marży zawartej w cenie z efektywnością kapitału zaangażowanego w działalność. Przedstawiono metodologię obliczania zwrotu z kapitału przyjmowaną przy sporządzaniu taryf przedsiębiorstw regulowanych.

W wyniku analizy warunków kształtujących przychody przedsiębiorstwa energetycznego, zajmującego się: wytwarzaniem ciepła (ciepła zawartego w wodzie, parze technologicznej i nośników ciepła), przesyłem, dystrybucją oraz sprzedażą ciepła wytworzonego w eksploatowanych przez siebie źródłach lub zakupionego od innego przedsiębiorstwa energetycznego, uzupełniono nośniki przychodów formami zastępczymi: zamówioną mocą cieplną wyrażoną w złotych za MW oraz dostarczonym ciepłem - wyrażonym w złotych za GJ.

Dokonano podziału technologicznych aktywów niematerialnych. Dokonano analizy wydatków poniesionych przez elektrociepłownię na opracowanie, przygotowanie i wdrożenie pilotażowej produkcji nowego produktu. Określenia wymagało to, czy w jednostce poniesiono koszty przygotowania nowego produktu – chłodu, czy wprowadzenia nowej technologii i zatem czy można je zaliczyć do bilansowej kategorii kosztów zakończonych prac rozwojowych. Przeprowadzona analiza zmian wprowadzonych w dotychczasowym procesie produkcyjnym pozwoliła stwierdzić, że zastosowanie układu trigeneracyjnego, w miejsce kogeneracyjnego, wiąże się z możliwością uzyskania oszczędności energii chemicznej paliw oraz zmniejszeniem szkodliwej emisji zanieczyszczeń do środowiska w wyniku zaoferowania odbiorcom wody lodowej – chłodu.

Wykonane prace nie były:

- a) innowacją technologiczną w obrębie produktu lub procesu, ponieważ przeprowadzone zmiany nie wpłynęły na ulepszenie dotychczas wytwarzanych produktów i ich procesu produkcyjnego,
- b) badawczymi, pomimo iż zostały zaplanowane i powiększyły zasób wiedzy jednostki, ponieważ nie doprowadziły do powstania odkrycia,
- c) rozwojowymi, ponieważ nie wiązały się z zastosowaniem odkrycia badawczego.

W publikacjach przedstawiono cztery możliwe metody wyceny najczęściej wycenianych technologicznych aktywów niematerialnych: prac badawczo-rozwojowych i patentów. Stwierdzono, że jednostka ma prawo a nie obowiązek aktywowania kosztów zakończonych prac rozwojowych. Zaliczenie ich do wartości niematerialnych i prawnych stanowi jedną z możliwości rozliczenia wydatków poniesionych na prace rozwojowe, zakończone sukcesem.

W wyniku poszukiwań nowych rozwiązań metodologicznych ustalania wartości bilansowej środków trwałych określono warunki kompletności środków trwałych. Kompletnym środkiem trwały jest obiekt, który:

- a) zawiera minimalny zestaw części składowych,
- b) stanowi całość pod względem rzeczowym oraz konstrukcyjnym,
- c) może być wyposażony w części wymienne (wyposażenie wymienne),
- d) jest przygotowany (zdolny) do pełnienia przypisanej mu funkcji,
- e) uzyskał niezbędne pozwolenia administracyjne.

Publikacje z zakresu pomiaru dotyczyły:

Łakomiak A., 2000, *Ocena ośrodków odpowiedzialności za wynik finansowy*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 868, nt. Rachunkowość a controlling – Sprawozdawczość i ocena ośrodków odpowiedzialności, 2000 r., s. 354-360, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (10)

Łakomiak A., 2001, *Jak rozumieć zmianę w ustalaniu kosztu wytworzenia, zawartą w znowelizowanej ustawie o rachunkowości*: Prace Naukowe AE nr 911 „Problemy wyceny w rachunkowości”, Wrocław 2001, s. 144-152, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (10)

Łakomiak A., 2002, *Inwestycje w środki trwałe w budowie w energetyce*”: „Rynek energii” nr 5/2002, wyd. Kaprint, Lublin, s. 64-68, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (11)

Łakomiak A., 2003, *Wartość obecna przyszłych zobowiązań wobec pracowników z innych tytułów niż wynagrodzenia*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu 992, Wrocław, s. 235-251, Liczba punktów wg MNiSW: 6 (10)

Łakomiak A., 2005, *Cena przejęcia a koszt połączenia jednostek gospodarczych*. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości - numer specjalny, tom 28 (84), wyd. SKwP RN, Warszawa, s. 40-56, Liczba punktów wg MNiSW: 6 (15)

Łakomiak A., 2006, *Prawa do emisji gazów cieplarnianych i innych substancji w kontekście stanowiska komitetu standardów Rachunkowości*, w: Rynek ciepła 2006, Materiały i studia/Kaproń Henryk (red.), s. 43-56. ISBN 83-915429-3-9, Liczba punktów wg MNiSW: 1 (8)

Łakomiak A., 2007, *Prawa do emisji gazów cieplarnianych i innych substancji w kontekście stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości*, Rynek energii nr 1 (68), wyd. Kaprint, Lublin, s. 2-9, Czasopismo z bazy Web of Science, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11)

Łakomiak A., 2010, *Zarządzanie kapitałami przedsiębiorstw ciepłowniczych w procesie taryfikacji cen*, w: Rynek ciepła, Materiały i studia/ Kaproń Henryk (red.), Wyd. Kaprint, Lublin, s. 27-44, ISBN 978-83-927680-5-0, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (8)

Łakomiak A., 2010, *Pomiar przychodów w ciepłownictwie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 54 (110), RN SKwP, Warszawa, ISSN 1641-4381, s. 101-116, Liczba punktów wg MNiSW: 9 (15)

Łakomiak A., 2011, *Zwrot z kapitału w cenie ciepła*, Rynek energii nr 3 (94), Kaprint, Lublin, czasopismo z bazy Web of science, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 20 (11)¹²

Łakomiak A., 2011, *Wycena technologicznych aktywów niematerialnych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 190, Wrocław, s. 174 – 188, ISSN 1899-3192, ISBN 978-83-7695-114-0, Liczba punktów wg MNiSW: 9 (10)

Łakomiak A., 2011, *Koszty prac rozwojowych w elektrociepłowni*, Rynek ciepła 2011, Materiały i studia/Kaproń Henryk (red.), Wyd. Kaprint, Lublin, ISBN 978-83-927680-7-4, s. 433-448, Liczba punktów wg MNiSW: 2 (8)

Łakomiak A., 2012, *Kompletność środków trwałych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 255, Wrocław, s. 159 – 176. ISSN 1899-3192, ISBN 978-83-7695-297-0, Liczba punktów wg MNiSW: 9 (10)

c) metodologia rachunkowości

¹² Liczba punktów bez nawiasu dotyczy ilości punktów przyznanych przez MNiSW w roku opublikowania. Liczba punktów podana w nawiasie odnosi się do załącznika Komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznanych za publikacje naukowe w tych czasopismach, ustalonego na podstawie wykazów ogłoszonych w latach 2013-2016 oraz poprzednich. W latach 1997-2004 punktację ustalał Komitet Badań Naukowych (KBN).

Trzecim obszarem badawczym, poruszonym w dociekaniach naukowych, jest metodologia rachunkowości, wyróżniająca wśród zabiegów poznawczych definiowanie terminów oraz warunki poprawnego ich wykonywania.

Przed obroną rozprawy doktorskiej podjęto się rozwiązania wąskiego problemu teoretycznego – terminologii stosowanej w systemie rachunkowości w kontekście środków trwałych, w wyniku czego powstała jedna praca. Po obronie rozwinięto wątek wyznaczania zakresu oraz treści pojęć, dokonano charakterystyki semantycznej, syntaktycznej i pragmatycznej języka rachunkowości.

Wkład w rozwój dyscypliny finanse polegał na opracowaniu założeń poprawnego budowania terminologii opisującej treść ekonomiczną informacji finansowej.

Wskazano na treści semantyczne i syntaktyczne zwrotu „trwałej utraty wartości”, co pozwoliło wykazać, że zgodnie z regułami łączności sensów (podzbiór reguł semantyczno-składniowych) zdanie – zwrot „trwała utrata wartości” w kontekście środków trwałych jest asemantyczne, czyli niesensowne, nie logiczne, jeżeli istnieje możliwość odwrócenia się zdarzeń trwale występujących. Konstrukcja niepoprawna na płaszczyźnie syntaktyki semantycznej nie wyklucza w powyższym przypadku poprawności na płaszczyźnie syntaktyki strukturalnej (form i szyku).

Wyróżniono nazwy należące do słownika języka rachunkowości - ogólne i jednostkowe, zbiorcze i niezbiiorcze oraz abstrakcyjne i konkretne. Określono rodzaje wad języka rachunkowości, mianowicie nieostre, niewyraźne i wieloznaczne oraz błędów w definiowaniu pojęć (nieznane przez nieznane, niewłaściwe rozumienie wyrażenia, błędne koło w definiowaniu).

Ustalono zasady budowania terminologii rachunkowości, od znajomości której zależy rozumienie jej istoty i zapewnienie porównywalności sprawozdań finansowych. Do wyjaśnienia znaczenia niektórych wyrazów języka rachunkowości wykorzystana została metoda filologiczna.

Wykazano, że metody poznawcze rachunkowości pełnią rolę techniki pozyskiwania materiału badawczego i mają zastosowanie w naukowym dociekanii prawdy razem z innymi roboczymi metodami. Metody myślowe pomagają w dążeniu do poznania rzeczywistości.

Metodologii rachunkowości poświęcone zostały następujące publikacje:

Łakomiak A., 2005, *Trwała utrata wartości środków trwałych – znaczenie pragmatyczne, semantyczne i syntaktyczne*. Prace Naukowe AE im. O. Langego we Wrocławiu nr 1082 p.t.

Rachunkowość krajów w drodze do Unii Europejskiej – utrata wartości aktywów, Wyd. AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 174-183, ISSN, Liczba punktów wg MNiSW: 6 (10)

Łakomiak A., 2013, *Definiowanie pojęć w rachunkowości a porównywalność sprawozdań finansowych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 314, pt."Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości - założenia, zasady, definicje. Ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym", ISSN 1899-3192, ISBN 978-83-7695-323-6, s. 83-103. Liczba punktów wg MNiSW: 7 (10)

Łakomiak A., 2013, *O metodzie naukowej (w) rachunkowości*, w: Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy (polski sondaż środowiskowy)/Karmańska Anna (red.), Szkoła Główna Handlowa - Oficyna Wydawnicza, Warszawa, s. 353 – 370, ISBN 978-83-7378-862-6, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

Łakomiak A., 2016, *O metodzie naukowej (w) rachunkowości*, w: Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy/Karmańska Anna (red.), Szkoła Główna Handlowa - Oficyna Wydawnicza, ISBN 978-83-7378-862-6, s. 353-369, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

d) pozostałe zagadnienia

Pozostała aktywność naukowa obejmuje problematykę opracowaną kompleksowo w odrębnych publikacjach.

Przedmiotem zainteresowania przed obroną rozprawy doktorskiej był zakres wiedzy uznanej za podstawową i kierunkową w Międzynarodowym Standardzie Edukacyjnym nr 2 (International Education Standards for Professional Accountants, w skrócie MSE), wydanym w październiku 2003 r. przez Komitet ds. Edukacji Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC). Datą wejścia w życie dla standardów edukacyjnych był 01.01.2005 r. MSE 2 wskazywał kierunek, w jakim powinny zmierzać poszczególne programy edukacyjne kształcące w kierunku zawodowych księgowych. Standard wprowadził wzorzec, który po uwzględnieniu specyfiki krajowej powinien znaleźć zastosowanie również w Polsce.

Przedstawiono, porównano ze sobą programy edukacyjne oraz systemy studiów wyższych kształcących kandydatów na zawodowych księgowych i dokonano oceny pod względem zgodności z założeniami MSE nr 2.

Badaniami objęto losowo wybrane uczelnie w Australii, Niemczech, Stanach Zjednoczonych i Polsce. dokonanie przeglądu obszarów wiedzy niezbędnej do uzyskania tytułu zawodowego księgowego.

Przeprowadzono rozważania nad celowością sporządzania sprawozdań finansowych przez polskie małe i średnie przedsiębiorstwa zgodnie z Międzynarodowym Standardem Sprawozdawczości Finansowej. W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że mogłoby zostać zobligowanych 8,25% populacji.

Przedstawiono ogólne zasady naliczania podatku akcyzowego, omówiono obowiązki podatników dokonujących obrotu wyrobami węglowymi i warunki zwolnień z naliczania akcyzy wyrobów węglowych zużywanych do niektórych rodzajów działalności gospodarczej

Edukacji poświęcone były dwa rozdziały monografii, pt. Doktor niejedno ma imię. Godna utrwalenia była droga, jaką przebywa naukowiec z czterdziestoletnim stażem pracy, traktujący misję nauczyciela akademickiego, jako szczególny rodzaj służby wobec tych, którym był nauczycielem, wychowawcą, inspiratorem i przewodnikiem. O predyspozycjach do pracy naukowej, o roli promotora w dociekaniach naukowych, o metodyce pisania rozprawy doktorskiej poświęcono drugi rozdział monografii.

Do dorobku naukowego można zaliczyć wypracowanie trzech podejść do wykonania obowiązków biegłego rewidenta badającego sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa energetycznego, zależnych od ilości zakresów prowadzonej działalności.

W efekcie poruszania ważnych problemów związanych z edukacją, porównywalnością i audytem sprawozdań finansowych powstały:

Łakomiak A., 2005, *Programy edukacyjne dla kandydatów na zawodowych księgowych w wybranych krajach a Międzynarodowy Standard Edukacji IFAC nr 2*, współautor: O. Bogacz-Miętką, A. Kasprzak-Dobrowolska, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości – Numer specjalny, Tom 26 (82), SKwP RN, Warszawa, s. 17 - 45. Liczba punktów wg MNiSW: 2 (15)

Łakomiak A., 2008, *Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla polskiej gospodarki*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 47 (103), wyd. RN SKwP, Warszawa, s. 77-94, Liczba punktów wg MNiSW: 6 (15)

Łakomiak A., 2012, *Podatek akcyzowy od wyrobów węglowych*, współl. M. Kotłowska, Rachunkowość nr 7/2012, s. 10-16, Warszawa. Liczba punktów wg MNiSW: 0 (0)

Łakomiak A., 2012, *Czterdziestolecie nauczania akademickiego*, w: Doktor niejedno ma imię/Kardasz Andrzej (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, ISBN 978-83-7695-246-8, s. 15-21, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

Łakomiak A., 2012, *Droga, którą idę, jest jak pierwszy własny wiersz...*, w: Doktor niejedno ma imię/Kardasz Andrzej (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, ISBN 978-83-7695-246-8, s. 163-176, 163-176, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

Łakomiak A., 2014, *Rola biegłego rewidenta w badaniu sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa energetycznego*, w: Tworzenie mazowieckiego klastra audytu i consultingu. Uwarunkowania rozwoju rynku rewizji finansowej w Polsce. Mazowiecki Klastr audytu i consultingu/Mirosław Wasilewski (red.), SGGW, Warszawa. s. 112-122, ISBN 978-83-7583-651-6, Liczba punktów wg MNiSW: 8 (8)

6. Podsumowanie osiągnięć i dorobku

6.1. Dorobek naukowy

Moja aktywność naukowa rozpoczęła się w 1998 r. wraz z rozpoczęciem studiów doktoranckich. Do początków 2019 r. opublikowałam 67 prac, w tym do obrody rozprawy doktorskiej 30, a po obronie 37 (Tabela nr 2).

Uwzględnione w dorobku naukowym opracowania były publikowane w renomowanych czasopismach naukowych oraz monografiach. Publikowałam je m.in. w: Pracach Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Uniwersytetu Szczecińskiego, Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości, Pracach Naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego, Zeszytach Naukowych Politechniki Częstochowskiej, Wydawnictwie Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu czy w Wydawnictwie Szkoły Głównej Handlowej – Oficyna Wydawnicza.

Tabela nr 2. Wykaz dorobku

	Przed uzyskaniem stopnia doktora		Po uzyskaniu stopnia doktora		Liczba
	samodzielne	współautorskie	samodzielne	współautorskie	
Monografie					0
Publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych (autorstwo 100%)					0
Publikacje naukowe w czasopismach krajowych	17	3	9	1	30
Autorstwo rozdziału w monografii w języku angielskim			1		1
Autorstwo rozdziału w monografii w języku polskim	6		11		17
Pozostałe publikacje naukowe wcześniej nie wymienione (konferencyjne)	1		7		8
Razem publikacje naukowe	24	3	28	1	56
Skrypty, podręczniki		5	1	3	9

Publikacje ogółem	24	6	29	6	67
Redakcja prac naukowych				4	4
Recenzje			1		1
Wygłoszenie referatów na międzynarodowych konferencjach tematycznych	3		7		10
Wygłoszenie referatów na krajowych konferencjach tematycznych	9	1	10		20
Razem wygłoszenia	12	1	17		30
Otrzymane nagrody i wyróżnienia			1		1

Źródło: opracowanie własne na podstawie źródłowej dokumentacji.

W moim dorobku naukowym znajdują się dwie publikacje naukowe opublikowane w czasopiśmie Rynek energii, znajdującym się w roku publikacji w bazie **Journal Citation Reports (JCR)** oraz **Web of science** wydawnictwa Kaprint. Są to:

1. Łakomiak A., 2011, *Zwrot z kapitału w cenie ciepła*, Rynek energii nr 3(94), Kaprint, Lublin, ISSN 1235-5960 Liczba punktów wg MNiSW: 20 (11).
2. Łakomiak A., 2007, *Prawa do emisji gazów cieplarnianych i innych substancji w kontekście stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości*, Rynek energii nr 1 (68), wyd. Kaprint, Lublin, s. 2-9, ISSN 1235-5960, Liczba punktów wg MNiSW: 4 (11)

Posiadam cztery publikacje naukowe opublikowane w czasopismach znajdujących się w bazie **ERIH Plus**, tj.:

1. Łakomiak A., 2010, Pomiar przychodów w ciepłownictwie, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 54(110), RN SKwP, Warszawa, ISSN 1641-4381, s. 101-116
Liczba punktów wg MNiSW: 9 (15)
2. Łakomiak A., 2008, Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla polskiej gospodarki, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 47 (103), wyd. RN SKwP, Warszawa, s. 77-94,
Liczba punktów wg MNiSW: 6 (15)
3. Łakomiak A., 2005, Cena przejęcia a koszt połączenia jednostek gospodarczych. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości - numer specjalny, tom 28 (84), wyd. SKwP

RN, Warszawa, s. 40-56

Liczba punktów wg MNiSW: 6 (15)

4. Łakomiak A., 2005, Programy edukacyjne dla kandydatów na zawodowych księgowych w wybranych krajach a Międzynarodowy Standard Edukacji IFAC nr 2, współautor: O. Bogacz-Miętko, A. Kasprzak-Dobrowolska, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości – Numer specjalny, Tom 26 (82), SKwP RN, Warszawa, s. 17 - 45.

Liczba punktów wg MNiSW: 2 (15).

Dorobek naukowy, który powstał w związku z realizacją przyjętych do doktoratu założeń, był w 100% weryfikowany na corocznych, ogólnopolskich konferencjach inżynierów ciepłowników i energetyków, tj. Rynku energii cieplnej REC oraz Rynku energii elektrycznej. Problematyczne zagadnienia rachunkowe prezentowałam na konferencjach organizowanych przez polskie i zagraniczne uczelnie ekonomiczne i prawne, a te poświęcone działalności rolniczej na dorocznych konferencjach biegłych rewidentów. Wyniki badań weryfikowałam przed praktykami i naukowcami łącznie 30 razy.

Szacowana wartość punktowa moich publikacji, obliczona zgodnie z punktacją MNiSW wynosi 452 punkty, w tym po uzyskaniu stopnia doktora (według danych o publikacjach z Załącznika 5) wynosi 196 punktów (Tabela nr 3).

Tabela nr 3. Liczba punktów publikacji

	Dorobek po doktoracie	Cały dorobek
Liczba punktów wg MNiSW w roku publikacji	168	238
Liczba punktów wg ostatniego wykazu punktów MNiSW	196	452

Źródło: opracowanie własne

W tabeli nr 4 prezentuję cytowania mojego dorobku z całego okresu pracy naukowej oraz po uzyskaniu stopnia doktora.

Tabela nr 4. Wskaźniki dokonań naukowych, wg stanu na dzień 28.03.2019 r.

Wskaźniki cytowań wg baz:	Po doktoracie	Cały okres pracy
Journal Citation Reports (JCR)	0	0
Web of Science (WoS)	0	0
Google Scholar	Hirsch h-index: 2 (a=2.00, m=0.17, 4 cites=50.0% coverage) Egghe g-index: 2 (g/h=1.00, 4 cites=50.0% coverage) Liczba cytowań: 8 Liczba publikacji: 14	Hirsch h-index: 3 (a=2.11, m=0.15, 10 cites=52.6% coverage) Egghe g-index: 3 (g/h=1.00, 10 cites=52.6% coverage) Liczba cytowań: 19 Liczba publikacji: 31
Publish or Perish	Hirsch h-index: 2 (a=3.25, m=0.17, 5 cites=38.5% coverage)	Hirsch h-index: 3 (a=2.67, m=0.15, 10 cites=41.7% coverage)

	Egghe g-index: 2 (g/h=1.00, 5 cites=38.5% coverage) Liczba cytowań: 13 Liczba publikacji: 18	Egghe g-index: 3 (g/h=1.00, 10 cites=41.7% coverage) Liczba cytowań: 24 Liczba publikacji: 39
--	--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji Ośrodka Informacji Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Zaprezentowane w Tabeli nr 4 wskaźniki nie uwzględniają wszystkich cytowań odwołujących się do moich publikacji. Przykładowe cytowania trzech publikacji prezentuje Tabela nr 5.

Tabela nr 5. Cytowania publikacji nie uwzględnionych w bazach Google Scholar i Publish or Perish

Autor	Tytuł opracowania	Wydawnictwo, czasopismo	Cytowana publikacja
Edyta Łazarowicz	<i>Metody (poznawcze) rachunkowości-przegląd współczesnej literatury polskiej</i>	Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, 2015, tom 83, nr 139, s. 111-130	<i>O metodzie naukowej (w) rachunkowości</i>
Stanisław Hońko, Łukasz Chojnowski	<i>Publikacje naukowe czy dydaktyczne- artykuł dyskusyjny</i>	Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica 2015, 319 (79) 2, s. 94	<i>O metodzie naukowej (w) rachunkowości</i>
Marzena Remlein	<i>Teoria a nauka rachunkowości</i>	Studia Oeconomica Posnaniensia 2014, vol. 2, no. 4 (265), s. 128	<i>O metodzie naukowej (w) rachunkowości</i>
Mirosława Kwiecień	<i>Dylematy współczesnej rachunkowości</i>	Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2015, nr 388 Teoria rachunkowości, sprawozdawczość i analiza finansowa, s. 123-136	<i>O metodzie naukowej (w) rachunkowości</i>
Przemysław Czajor	<i>Rola rachunkowości zarządczej w zarządzaniu polskimi elektrowniami w warunkach liberalizacji rynku energii elektrycznej</i>	Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2012, s. 139	<i>Uwolnienie cen energii a jej koszty uzasadnione</i>
Grzegorz Klich	<i>Mediacja jako alternatywny sposób rozstrzygania sporów wynikłych na gruncie stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych</i>	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 07/2018 ISSN 0137-5490, Warszawa	<i>Definiowanie pojęć w rachunkowości a cechy jakościowe sprawozdani</i>

Źródło: opracowanie własne.

W latach 2013, 2014 i 2016 czterokrotnie pełniłam funkcję redaktora tematycznego Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego (przy współredakcji). Recenzowałam również artykuł do Zeszytów Teoretycznych Rachunkowości.

W grudniu 2014 r. zostałam powołana jako Ekspert w dziedzinie rachunkowości przez Bank Światowy – Centrum ds. Reformy Sprawozdawczości Finansowej dla Komitetu

Standardu Rachunkowości (KSR) przy Ministrze Finansów w celu realizacji zadania: *Opracowanie projektu krajowego standardu rachunkowości "Działalność rolnicza"*. Czas realizacji projektu i współpracy z Komitetem Standardów Rachunkowości w Departamencie Rachunkowości i Rewizji Ministerstwa Finansów obejmował okres 2014-2018 r.

W 2015 r. zostałam powołana przez Ministra Gospodarki do zespołu realizującego projekt - Międzynarodowy Grant Badawczy, pt.: *Perspektywy rozwoju przedsiębiorstw w Europie Środkowo-Wschodniej*. Efektem przeprowadzonych badań było powstanie publikacji pt. *Perspektywy rozwoju ogrodnich grup producentów rolnych*, w: Sektor małych i średnich przedsiębiorstw krajów Wschodniej Europy. Wybrane problemy, T. 3, Wybrane finansowe uwarunkowania rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i Krajach Europy Środkowo-Wschodniej/Tatiana N. Białacka, Aleksander L. Bielousow, Jurij J. Hniezdowski, Marta Wiszniewska (red.), Wydawnictwo Uczelniane PWSZ im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach, ISBN 978-83-939529-7-7, s. 59-80.

W 2019 r. nawiązałam współpracę z Saratowskim Państwowym Uniwersytetem Rolniczym.

6.2. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska wiedzy

Zatrudnienie w uczelni wyższej wiąże się z prowadzeniem zajęć dydaktycznych. Tworzyłam i prowadziłam zajęcia dla studentów I i II stopnia, wcześniej V-letnich studiów magisterskich, z następujących przedmiotów:

- a) podstawy rachunkowości – wykłady i ćwiczenia,
- b) rachunkowość finansowa - wykłady i ćwiczenia,
- c) rachunek kosztów - ćwiczenia,
- d) rachunkowość nietypowych zdarzeń (tworzenie, rozwiązywanie i łączenie spółek prawa handlowego, układ, rezerwy) - wykłady i ćwiczenia,
- e) zaawansowana rachunkowość finansowa (podatek odroczony, leasing, instrumenty finansowe, różnice kursowa) - ćwiczenia,
- f) międzynarodowe standardy rewizji finansowej – ćwiczenia i wykłady,
- g) wewnętrzna sprawozdawczość finansowa – wykłady,

-
- h) rachunkowość komputerowa – laboratoria,
 - i) rachunkowość grup kapitałowych wykłady i ćwiczenia,
 - j) ewidencja i sprawozdawczość międzynarodowa – wykłady i ćwiczenia,
 - k) operacje nietypowe (tworzenie, rozwiązywanie, łączenie, przekształcenia prawne i gospodarcze spółek prawa handlowego, restrukturyzacja, upadłość, likwidacja, rezerwy na świadczenia pracownicze i naprawy gwarancyjne, komis, kontrakty długoterminowe).

Dotychczas prowadziłam zajęcia, jako wykładowca Podyplomowych Studiów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, z przedmiotów:

- a) Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej,
- b) Organizacja rachunkowości,
- c) Środki trwałe, Wartości niematerialne i prawne,
- d) Leasing,
- e) Zapasy,
- f) Kapitały,
- g) Rolnictwo.

Prowadziłam również liczne szkolenia w organizacjach, tj.: Zakład Szkolenia i Ekspertyz Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego „PETEKS” z Wrocławia, OTREK Training and Consulting sp. z o. o. z Wrocławia dla Kandydatów na członków Rad Nadzorczych czy z wyceny wartości niematerialnych w ramach projektu „Wiedza i przedsiębiorczość”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w Toruniu 2012 r.

Jestem autorem oryginalnego opracowania pt. „Rachunkowość zasady ogólne. Zbiór zadań” oraz współautorem siedmiu publikacji „Rachunkowość finansowa – zbiór ćwiczeń” i jednej „Rachunek kosztów – Przykłady i zadania”.

Od początku swojej pracy w Katedrze Rachunkowości Finansowej i Kontroli Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (wcześniej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu), tj. od 01.10.2000 r. brałam czynny udział w pracach Komitetu Organizacyjnego Międzynarodowej Konferencji Naukowej Normy Rachunkowości z cyklu „NO-RA”. Od 2001 r. do 2009 r. (z wyłączeniem 2004 i 2005 roku) do zakresu moich obowiązków należało: przygotowanie i prowadzenie korespondencji z potencjalnymi uczestnikami, w tym międzynarodowymi, m.in. z Niemiec, Białorusi, Ukrainy, Słowacji, organizacja warsztatów, przygotowanie artykułów do wydawnictwa, prowadzenie rozliczeń finansowych – wpłat konferencyjnych, wystawianie faktur. Następnie przez siedem lat - od

2010 r. do 2016 r. – pełniąc funkcję Przewodniczącej Komitetu Organizacyjnego byłam odpowiedzialna za całokształt prac związanych z przygotowaniem, przeprowadzeniem i rozliczeniem konferencji.

W 2008 r. pozyskałam środki na dofinansowanie IX-tej Międzynarodowej Konferencji Naukowej z cyklu NO-RA pt.: Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw (nazwa zadania publicznego), określonego w umowie nr DS-E/88/2008, dN-Z.081-1750/08, zawartej 3 listopada 2008 r., pomiędzy Województwem Dolnośląskim a Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu.

W 2005 r. organizowałam Ogólnopolski Zjazd Katedr Rachunkowości, pod auspicjami Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Miejscem obrad były Piechowice/k Szklarskiej Poręby, 19 -21.09.2005 r.

W 2007 r. zostałam powołana przez prof. dr hab. Krzysztofa Jajugę do zespołu ds. akredytacji kierunku „Finanse i rachunkowość”, prowadzonej w Wydziale Zarządzania, Informatyki i Finansów, Uniwersytetu Ekonomicznym we Wrocławiu. Otrzymanie oceny kierunku nastąpiło w 2009 r.

Moja działalność organizatorska i popularyzująca naukę przejawia się również poprzez uczestnictwo w organizacjach jako członek: Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Towarzystwa Rozwoju Sądów Karlowych, Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz Zachodniej Izby Gospodarczej - Pracodawcy i Przedsiębiorcy. Podczas spotkań członków, szczególnie sędziów, mam okazję dzielić się doświadczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej – rolniczej i pozarolniczej w tym z zatrudniania pracowników i powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom.

W 2012 r. przeprowadziłam wykład otwarty dla studentów Uniwersytetu Przyrodniczego podczas Festiwalu przedsiębiorczości BOSS, nt. Rachunkowość w praktyce, Organizator Festiwalu: Studenckie Forum BCC Bussines Centre Club - 28.03.2012 r.

W 2016 r. uczestniczyłam, jako Członek Komitetu Organizacyjnego w Jubileuszu 40-lecia Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, obchody Jubileuszu 29-30.09.2016 r.

W 2017 r. zostałam wyznaczona przez Rektora do pełnienia funkcji Koordynatora działań wynikających z umowy – Umowa o współpracy między Instytucją Edukacyjną „Białoruskim Państwowym Uniwersytetem Ekonomicznym”, ul. Partyzantska 26, Mińsk, Republika Białorusi a Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu.

Przez sześć lat, tj. od 2012 r. pracowałam w Komisji Konkursowej (Jury Konkursu) Krajowego Konkursu Energetycznego im. prof. Jacka Malko pod hasłem: Wszystko zależy od energii!, najpierw jako członek jury a następnie od 2015 r. do 2017 r., pełniłam funkcję przewodniczącej konkursu, w której udział wzięło kilkudziesięciu uczestników. Celem konkursu, adresowanego do dzieci i młodzieży studiującej, było budowanie społeczeństwa świadomego energetycznie i ekologicznie oraz promowanie talentów naukowych. W szczególności zachęcenie do nauki racjonalnego zarządzania energią i środowiskiem, rozbudzanie pasji poznawczych i badawczych wśród młodzieży oraz kształtowanie twórczych i krytycznych postaw poprzez swobodę wypowiedzi. Zrecenzowałam kilkadziesiąt nadesłanych z całej Polski prac. Tematyka prac konkursowych poruszała aspekty energetyczne i ekonomiczne, m.in.: technologii *Smart Grid* (Inteligentne Sieci Elektroenergetyczne), prosumenta, odnawialnych źródeł energii, w tym produkcję energii z biogazowi, efektywności energetycznej w gminach, racjonalnego korzystania z ogrzewania mieszkań, niskiej emisji czy elektromobilności.

Na przełomie 2017 i 2018 r. prowadziłam prace w zespole przygotowującym propozycje rozwiązań organizacyjnych i zarządczych wspierających rozwój nauki w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu Wrocław, za które 24.04.2018 r. prof. dr hab. Jerzy Niemczyk wręczył mi podziękowanie.

Jestem promotorem 16 prac licencjackich, w tym 13 obronionych, a trzech w toku. W styczniu 2018 r. zostałam wyznaczona przez Radę Wydziału do pełnienia funkcji promotora pomocniczego (rozprawa doktorska pt. *Doskonalenie narzędzia „cash pooling” w grupie kapitałowej*). Od 3.01.do 3.04.2018 r. byłam opiekun stażu naukowego pracownika Katedry Finansów i Rachunkowości Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Odbywałam kilka zagranicznych staży, za najważniejszy uważam ten w Instytucie naukowo-badawczym: FSD Fahrzeugsystemdaten GmbH FSD w Niemczech, Wintergartenstraße 4, 01307 Drezno (10-14.06.2013 r.). Stanowił on nagrodę za ukończenie w 2012 r. szkoleń nt. Ochrony własności intelektualnych z najlepszym wynikiem.

Wiedza i doświadczenie zdobyte podczas prowadzonych prac badawczych pozwoliły mi na zlecenie przedsiębiorstw wydać opinie z zakresu poprawności kwalifikowania kosztów działalności ciepłowniczej, przedstawianej w procesie taryfowania w Urzędzie Regulacji Energetyki, oraz z zakresu wyznaczania momentu upadłości spółki na potrzeby przedłożenia jej podczas rozprawy sądowej.

Usystematyzowany i szczegółowy wykaz opublikowanych prac naukowo-badawczych oraz osiągnięć dydaktycznych, współpracy i popularyzacji nauki znajduje się w Załączniku 5 do autoreferatu.

Wrocław, 23 kwietnia 2019 r.

Aleksandra Łakomiak